

УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСЛАВНЕ СЛОВО

«UKRAINIAN ORTHODOX WORD»

Box 376 South Bound Brook, N. J.

Entered as Second-class Matter at the Post Office at South Bound Brook, N. J.

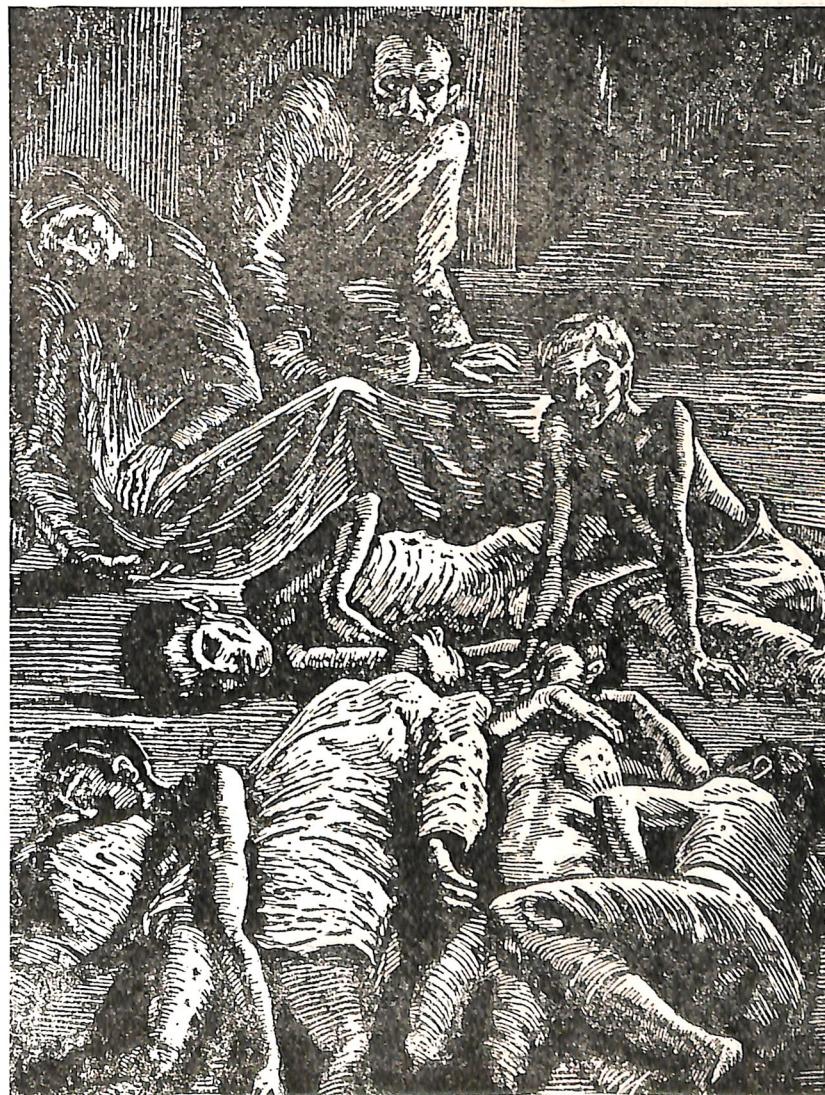
РІК XXXIII.—Ч. 6.

ЧЕРВЕНЬ, 1953—JUNE, 1953.

VOL. XXXIII.—No. 6

1933

1953

Дереворит В. Кассіяна.

ГОЛОД

ПОСЛАННЯ СОБОРУ ЄПИСКОПІВ

Української Православної Церкви в Злучених Державах Америки
в 20-ту річницю голоду на Україні.

Улюблені брати і сестри во Христі!

Історичний календар життя народу, як було так вже в давніх наших, з 11 віку, літописних записах, заховує для нашадків пам'ять про видатні події в народному житті не тільки світлі, славні, переможні, а й сумні, тяжкі, глибоко трагічні.

Ювілейні роковини і тих і других подій відповідно згадуючи, виявляємо свій кровний і духовний зв'язок з батьками і прадідами. А в самих ювілейних урочистостях, — радісних, чи жалібних, — підносимось, дорослі, душою понад марнотами щоденного нашого життя та подаємо дітям нашим, молоді нашій добру поживу у вихованні вищих почувань — релігійно-моральних, національних, патріотичних.

В травні-червні цього 1953 року згадуємо страшну трагедію, 20 років тому пережиту нашим українським народом, коли в зиму-весну 1932-33 р. мільйони наших братів і сестер на Великій Україні згинули від жахливого голоду, штучно створеного безбожною комуністичною владою.

Колись пророк Єремія так оплакував муки свого народу, заподіяні Навуходоносором: „Вставай, голоси всю ніч... Виливай водою серце твоє перед лицем Господа, здіймай до Нього руки твої про життя діток твоїх, що помирають голодною смертю по кутках всіх вулиць твоїх. О, зглянься, Господи! Кому Ти вчинив таке, щоб матері з'їдали плод свій, немовлят, ними виплеканих... Діти й сивоволосі лежать на землі по вулицях...” (Плач Єрем. II, 19-21).

Ця картина голодної смерті і людоїдства в Єрусалимі за 6 сторіч до Христа в більших, без порівнання, розмірах мала місце в Україні в 20 сторіччі по Христі.

І не стихійна природна катастрофа, не жахливі сучасні війни спричинили голод і смерть мільйонів, а глибоке моральне падіння, озвіріння людей, що, з допусту Божого, запану-

вали нині більш як над 1/6 суходолу землі і, не визнаючи ні Бога, ні душі людської, ні со-вісти, вважають людину за ту ж худобину і обходяться з нею, як з худобиною і

Новітній Навуходоносор, він же і дітівбив-ця Ірод та другий Нерон - мучитель християн, сам апостат від християнства Сталін, з своїми посібниками, такими ж богооборцями, великим голодом ламав спротив українського селянина проти замкнення його в колхозну кошару, проти насильства комуністичної влади над майном і працею в поті чола селянина.

Творці „щаслівого життя” для працюючих озnamенували себе в цей час нечuvанім в культурному світі злочином: забороною помочі для вміраючих від голоду. А коли християнський світ поза границями СССР почув про страшний голод в Україні і хтів через організації Міжнародного Червоного Хреста рятувати голодуючих і від голоду вміраючих, то влада Сталіна відмовила приймати ту допомогу, ніби непотрібну. Чи не є це незапечечне свідоцтво того, що голод був штучно утворений тими, які й з держави утворили організоване зло і соціальний злочин?

Не може чесний розум і людське серце не жахнутися від цього злочину, ані забути так жорстоко замучених мільйонів людських істот, від немовлят до глибоких старців.

І слова пророка нехай будуть заповітом для нас на віки зберегти в народній пам'яті страхіття і муки нашого народу в голод 1932-33 р.: „Чуйте це, люди старезні, та й всі насельники цієї землі! Чи бувало коли таке за вас, або за днів батьків ваших? Перекажіть це дітям вашим, а діти ваші нехай перекажуть своїм дітям, а цих діти дальшому родові” (Іоїл. I, 2-3).

Довготерпіння Боже у відношенні до головного мучителя наших братів і сестер Йо-сифа Сталіна вже скінчилося. Господь покликав його на суд до Себе. Бо ж кров не одного брата, як кров Авеля, убитого Каїном, а міль-

йони людей, замучених цим апостатом, голо-сила з землі до неба, до Бога. І на Страшному Суді Христовому посеред цих мучеників мільйони померлих від страшного голоду в Україні будуть свідками Господнього присуду тим, хто їх замучив голодом: „Ідіть від Мене, прокляті, в огонь вічний, приготований дияволу й ангелам його, бо голодував Я, і ви не дали Мені їсти...” (Мт. XXV, 41-42).

Ми ж, дорогі брати і сестри во Христі, в ці жалібні 20 роковини небувалого в історії на-

шого народу масового винищення його синів і доньок, схилімо свої коліна по святих церквах наших в гарячій молитві перед Всеши-нім, щоб прийняв Він в оселі праведників Своїх цих мучеників, цих, по слову Господа, найменших, яким, коли не вчинили добра потрібного люди злі, то, значить, не вчинили того Самому Господу (Мт. XXV, 45).

Благодать Господа Ісуса Христа з вами. Любов наша з усіма вами в Христі Ісусі. Амінь.

† Митрополит ІОАН.

† Архиєпископ МСТИСЛАВ.

† Архиєпископ ГЕНАДІЙ.

Року Божого 1953,
місяця травня, 24-го дня,
в день Св. Тройці.

СТРАШНИЙ 1933 РІК НА УКРАЇНІ.

Замерзлі трупи померлих від голоду на цвинтарі в околицях Харкова.

ДО НЕБА ПІДНЕСІМО СЕРЦЯ!

Помноження правди, добра і любові між людьми повинно бути щоденною мрією кожного віруючого православного християнина, бо високе і красне небо ще далеко від всіх нас. Ми кажемо: далеко! Так, дійсно, небо від нас далеко... Найсумніше те, що воно все більше і більше віходить від сучасного християнського людства, яке ніби навмисно старається придушили в собі пам'ять про небо, віддаючись цілком земному гріховному нидінню.

В церкві під час кожної Служби Божої ми чуємо: „До неба піднесімо серця!” Не вважаючи на це, наші очі рідко піднімаються до неба... Замість Божественного закону, ми керуємося тільки тілесним законом боротьби за існування.

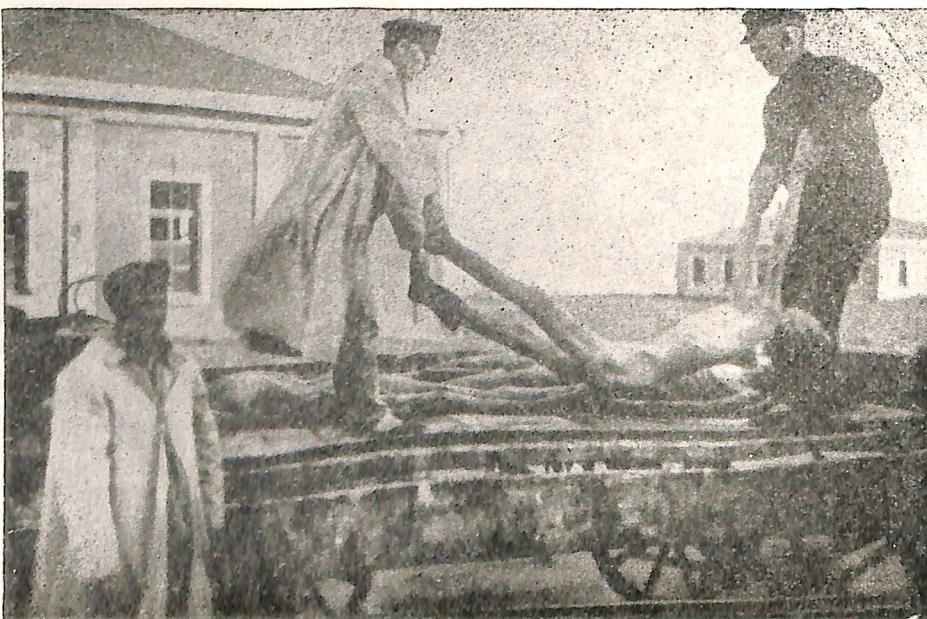
Таким поведінням християнська любов обертається в пустий словесний звук, що не має ні ціни, ні значіння, бо всім нам треба шукати неба.

Як зможемо ми найкраще всього здійснити це?

На це питання відповідь дає нам англійський письменник Друмонд. Він пише:

1933 РІК НА УКРАЇНІ.

Збирають трупи померлих від голоду українських селян.

„Чоловіче, ти повинен все своє життя зробити Богослуженням. Подібно тому, як це зробив Христос Спаситель. Завжди служи Богові не в однім тільки храмі, але служи Йому і в твоїй кімнаті, і в хаті, і в майстерні. Якщо мова іде про роботу, то пильнуй, щоб вона виконувалась ретельно. Якщо б ти зустрів брехню, ошуканство, стань на перешкоді: чи в молоці, яке розбавлено водою; чи в недобрім хлібі, в шкідливих книгах або ілюстраціях. Шукай правди в промисловості, в обходженні з іншими, у взаємовідносинах поміж людьми, в родиннім життю. Коли тобі пощасти, ти вже приготовив собі місце перебування на небі. Небо в нас: воно — побратимство, покірливість, самовідречення, віра, любов, самопожертва. Всі ці чесноти знаходяться тільки там, де находитися Бог. Сповіщай же про Нього всім в домі: сповіщай, що Він робив і що говорив; як Він жив і як умер; як і тепер живе серед людей і хоче всіх наблизити до Себе! Сповіщай це не тільки, як науку, але і як твій власний досвід, потверджуваний прикладом свого власного життя”.

— Б.

Проф. В. ГОРЯНСЬКИЙ.

Страсті українського народу

(Пам'яті 7 мільйонів українських душ, замучених комуністичним голодом).

В цьому 1953 році сповниться 20 років, як на Україну насунули чорні, страшні дні жахливого голоду. 20 років уже минуло цій трагедії, а так мало про неї написано, а ще менше сказано, хоч багато живих свідків і самих мучеників голоду перебуває в умовах для кремлівських катів недосяжних, — але так мало знають про неї народи світу. У великій заборгованості перед Україною наші письменники, наші історики, економісти, соціологи, політики. Ще не з'явився той письменник, що серцем своїм відчув би всю глибину страждання Українського Народу, переніс би їх у свою душу, осмислив би їх своїм розумом і втілив би у такі словесно-мистецькі образи, які змогли б потрясти увесь світ! Ще не вродився той артист-маляр, що змалював би Голгофу України! Ще не зібралася з духом і з силами український вчений, який би у переконливих наукових працях своїх, опертих на об'єктивно-правдиві дані, показав мислячому світові цей комуністичний злочин і навіки затавривав би його довершителів! Ті мистецькі образи і наукові праці потрібні вже тепер, в часи непримиреної боротьби Правди із Злом, демократичного світу з комуністичною кабалою: воно були б остаточним присудом історії над злочинцями світу цього, одвернули б від облудної примари комунізму всі народи світу і спасли б їх.

„Воздвигни, Вкраїно, своєго Мойсея, не може ж так бути!” (П. Тичина).

А тимчасом в міру своїх спроможностей збираємо всі докази про це лихо, зберігаймо їх, щоб злочинець нічого не затаїв і уник правосуддя через недоведенність злочину. Биймо на сполох, поки є час!

Комуністичний голод на Україні 1932-33 років це надзвичайно складна, тяжка і невичерпна тема. В цьому частково й полягає причина того, що ми ще й досі не спромоглися на вичерпні монументальні праці про нього. Голод 1932-33 рр. це голод особливого роду, на відміну від досі відомих в історії всіх народів світу, ми його називаємо комуністичним.

Причиною його було не стихійне, від волі людей незалежне лихо: неврожай, посуха, повінь тощо, а злонамірний, заплянований і здійснений комуністичною владою злочин. Коріння цього голоду заглиблена в ідеології, стратегії і практиці будівників комунізму, в їхній теорії, так званої перманентної революції, в їхніх поглядах на селянство. За вченням ідеологів комунізму, селянство — це дрібнобуржуазна кляса, що кожнечасно породжує капіталізм; тому воно не може бути спільніком пролетаріату в побудові соціалізму, комунізму, бо перетворюється на певних етапах революції із спільнника пролетаріату на попутника, а кінець-кінців на ворога його. Тому поступово в ході революції селянство, як кляса, підлягало ліквідації, що в своїй практиці большевики часто зводили до фізичного знищенння. Таким масовим фізичним знищенням селянства і був заплянований у Москві, а дозворшений на Україні голод 1932-33 рр.

Це був вирішальний бій більшовиків із беззахисним українським селянством, що кінчився трагічною поразкою останнього, ліквідацією його, як кляси. Больщевики розпочали цей бій на два фронти: перший був проти внутрішнього ворога — українського селянства, що в зasadі своєї ідеології не могло прийняти комунізму, і другий фронт — проти зовнішнього капіталістичного світу.

Для здійснення своїх агресивних планів соціетський уряд запродує Західній Європі всі запаси хліба разом із очікуваним урожаем 1932 року і запродав більше хліба, ніж міг диспонувати. Больщевицька Москва мала намір своїм хлібом, кинутим за демпінговими цінами, залити ринки Західної Європи, зруйнувати сільське господарство її; це спричинилося б до кризи в промисловості й врешті викликало б комуністичну революцію. Червоній Москві потрібні були міліарди пудів хліба, а запасів не вистачало для цього. Тоді комуністичний уряд мобілізує мільйонну армію комуністів разом з місцевими ударниками і кидає їх восени 1932 року на Україну для ви-

качки хліба в селян. І хоч замість хліба по багатьох селах ці ударні бригади знаходили вже опухлих від голоду людей, проте увесь хліб включно з посівним зерном силоміць забрано у селян, який потім вивезено закардон під цинічно-глумливою реклямою: „лишки від споживання народів СССР”.

В березні і квітні 1933 року голодна смерть так шаліла по Україні, набула таких розмірів, що люди вимиралі цілими селами. Треба вже було організовувати ударні бригади гробокопателів, щоб якось позаривати трупи, що лежали тижнями на відкритих місцях і нікому іх було поховати. Правда, часто на допомогу набігали вовки-лихоманці з лісу і знищували трупи, немов би намагаючись стерти сліди світового злочину.

Нема в світі такої мови, щоб добрati слова і розказати про муки голодних. Якої треба душі, щоб перебрала страждання конаючих з голоду людей в тупій безнадії на порятунок і милосердя? Все те, що було написане про голод в найкращих творах світової літератури, блідне і меркне перед самою уявою тільки про ці страсті народні. Ще людство не має кольорів, тих відтінків знаних йому фарб, щоб змалювати образ страждаючої від голоду України, що випила вже була до дна з чаши світового горя, про яке писав колись Тарас Шевченко:

А люди біdnї в селі
Неначе злякані ягнятa,
Позамикалися в хатах
Та й мрутъ.. . . . .
Сумують комини без диму,
А за городами, за тином
Могили чорнї ростуть.
Під хатами, поміж садами,
Зашйті в шкуру і в смолі,
Гробокопателі в селі
Волочать трупи ланцюгами
За царину — і засипають
Без домовини. Дні минають,
Минають місяці. — Село
Навік замовкло, оніміло.
І кропивою поросло.
Гробокопателі ходили
Та й ті під хатами лягли.

Ніхто не вийшов вранці з хати,
Щоб їх, сердешних, поховати,
Під хатами і погнили.

За одну тільки осінь 1932 і весну 1933 року голодна смерть забрала коло 7 мільйонів українців. А комуністична влада не тільки не мобілізувала своїх засобів для боротьби з голодом, вона навіть відмовилась від допомоги, що її пропонували міжнародні харитативні організації, чудом дізнавшись про голод на Україні. Саме в той кульмінаційний момент голоду весною 1933 р., Советська преса розпочала наглу пропаганду про достаток і добробут у Советськім Союзі, вінцем якої було гасло самого Сталіна: „Жіть стало лучше, жіть стало веселіше”.

Замучено 7 мільйонів ні в чому неповинних людей, замучено тому тільки, що вони, ті люди, були українські селяни, їх замучено ради того, щоб стражданням цих приреченців на поступову голодну смерть — решту українського народу, що пережила ці муки, обернути в маси покірних, доведених до крайніх меж прострації колгоспних рабів, до нечуваного психічного занепаду, до межуючої з божевіллям байдужості.

Український Нарід вже випив до дна ту чащу пекельних мук. Час уже сказати: досить. Ale не для того перетерпів наш нарід ті муки, щоб пустити їх у небуття, щоб про них забути, від них відвернутися. Це дорівнюватиме непростимому злочину проти рідного народу. Ми повинні ті муки, що їх перетерпів наш Український Нарід за комуністичного голоду, перенести на пачуття і розум всіх народів світу, виробити відпорну проти комуністичного рабства ідеологію і цю ідеологію прищепити вільним народам, загроженим комунізмом, подібно до того, як колись Ізраїльський народ страхіття Вавилонського полону зумів передати всім народам світу і кинути їм вільне гасло:

„Дочко Вавилону — неприкаяна, блажен, хто заплатить тобі за те, що заподіяла нам; блажен, хто візьме і розіб'є дитято твоїх об камінь”.

Напружмо ж всі наші відпорні сили на са- мозбереження, положімо наші мученицькі жертви на всесвітній олтар боротьби за Бога, за Правду, за Волю!

АНДРІЙ ЛЕБЕДИНСЬКИЙ.

Релігія і наука

Всякого часу радуйтесь в Господі, без перестанку молітесь, за все дякуйте.
(1 Сол. 5, 16-18).

Не раз обсядуть нас тяжкі сумніви, не раз питаемо себе, чи наші молитви доходять до Бога. Чи наші прохання, в які вкладаємо стільки надії, любові й відання, зрошуєчи їх слізами каяття, розчулення, вдячності, підносяться вгору до престолу Божого, чи як безсилі птахи падають на землю? Коли, замість сповнення наших прохань, обступають нас нові нещастя, — безрадно опускаємо руки і мовчки, з пустотою в серці, відходимо від святого образа, перед яким виливали свою душу.

Отож, коли подібне зневір'я, упадок на духу огортають іноді нас, — як же то покріпляє в такім положенні звучать слова, що тут наведено з книжки др. Alexis-a Carré-a, ляvreата премії Нобля, під наз. „La Priere”

Він не є теологом, знавцем релігійних питань. Пише, як сучасна людина і лікар, якому приходиться стикатися з людьми в їх стражданнях, — а це принесло йому багато фактів, спостережень і висновків.

Спираючись на своїх спостереженнях, от що пише др. Каррель про молитву й про те, як, на його думку, треба молитись

„Нам, людям заходу, розум видається значно вищим від інтуїції, воліємо скоріше мислення, ніж почуття. Заник тих зasadничих функцій робить сучасну людину істотою духовно сліпою. Те каліцтво не дозволяє її стати добрим творчим чинником в суспільстві. В істоті чинник почуття виявляється рівно ж необхідним в бігу життя, як і чинники мислення та матеріальні. Почуття святости проявляється нами перш усього в молитві. Коли хочеш молитись, належить скеруватись до Бога: зусилля мусить бути чуттєвим, не розумовим. Довга чи коротка, молитва повинна бути подібною до розмови дитини зі своїм батьком. Виявляємо себе такими, якими ми є, — сказала одна милосердна сестричка, що сперед тридцяти років посвятила себе на службу бідним. Судячи по наслідках молитви, наші найпокірніші слова прохання й хвали здаються Творцеві всіх істот гідними приняття наривні з найкращими молитвами. Молитись можна рівно ж чином: Св. Людовик Гонзага казав, що виконання обов'язку є рівнозначне молитві. Ставчи призвичаєнням, молитва впливає на характер, тому належить молитися часто”.

Ото голос вченого, дійсно (а не псевдо) передової, поступової людини, — означення, яке присвоїли собі так звані ліберальні кола.

Заодно долучу тут одне висловлення про вартість молитви також із уст визначного науковця, ляvreата премії Нобля, італійського хеміка S. Canizza.o.

Каніццаро був не тільки гордістю італійського світу науки, але також людиною, яка відзначалася живою,

глибокою вірою, людиною, яка ніколи не вагалася стати в оборону релігії, коли в тому траплялась потреба. Словом і чином усталений Каніццаро доводив, що правдиве, глибоке знання завжди й цілковито погодиться з глибокою, правдивою вірою.

Трапилось йому одного разу в будинку Сенату (він був сенатором) почути, як один із послів голосно хвалився, що одружився з жінкою правдиво „поступовою”, яка відкинула геть усікі „релігійні забобони” і не відстає від чоловіка в ліберальних поглядах.

Вчений слухав де-кілька хвилин тих вихиляєвів посла, але нарешті спинив його простим питанням:

— Дозвольте, пане после, ю вибачте, що спитаю вас: чого буде навчати колись така жінка своїх дітей, як мати?

Таке багатомовне запитання збило з толку того пана; він „проковтнув язика” і мовчав, явно знікавши.

А сенатор Каніццаро спокійно продовжував далі:

— Мій пане, раджу вам сказати вашій дружині, щоб від цього ж таки дня почала вивчати „Отче наш”, щоб він в свій час могла навчити дітей тієї молитви. То є найкраща річ, яку мати може дати своїм дітям на непевну дорогу життя. То є в тисячу, в мільйон разів ліпше, ніж вільнодумство і позбуття „релігійних забобонів”, — а це останнє означає, скажемо просто, ненависть до релігії”!

Те гаряче визнання вченого зробило велике враження на слухачів, між якими не один, можливо, сенатор числив себе лібералом.

А ото інший приклад — світової слави бактеріолог Пастер, запитаний, як може, будучи так великим ученим, мати таку живу, таку простиру віру, як і простий бретонський дядько, спокійно відповів:

— Коли б я мав ще більшу науку, то вірив би, як бретонська тітка.

*

Сучасна матеріальна культура, небувалий досі поступ технічний, нова — поки що загадкова, лякаюча — ера атомової сили: все те оглушило, приголомшило пересічну людину. Занепад релігійного життя, а слідом упадок моралі, — все те оголило людське суспільство перед стихіями зла, обезбройло перед натиском воюючого безбожного комунізму.

Большевики, говорячи про „опію для народу”, з усіх сил намагаються отуманити, одурманити всі народи опіюм своєї брехні про щастя матеріальної культури, ставлячи матеріальнізм, як нову релігію, на місце віри в Бога. Отже любляти часто посилатися на останні винаходи в різних ділянках природничих наук, доводячи, що ніби-то свідчать вони про забобонність віри в Бога, ніби-то неухильно провадять до „свідомого” безбожництва.

Як у всім, так і в цім густо брешуть. На ниві природничих наук зустрічаемо в кожній га-

лузі найславніших науковців, які свідчать, що в своїх наукових шуканнях не тільки нічого проти Бога не знаходять, а навпаки — все більше спостерігають нових доказів існування Бога, Творця всесвіту.

Кличе Бог людей голосом ласки — об'явлення. Кличе нас невичерпним, безмірним своїм милосердям, щедрістю, довготерпливістю. Кличе всіх до Себе потужним голосом природи.

Природа — то велика книга, писана Богом до людей і для людей. Кожний прояв її — то біблійна сторінка. В ній відблиск, в ній ласка, в ній же і гнів Божий.

Яке глибоке й переконуюче для других захоплення природою пливе зі щиріх слів Кеплера: „Бачу очима душі той день, коли будуть пізнавати Бога з природи, як із Святого Письма, і тішитись з обох об'явлень”.

Хто-ж ліпше від природознавця може розуміти те Боже Письмо на сторінках природи? Тому-то найславніші природознавці були правдиво віруючими людьми й відважними, одвертими визнавцями віри в Бога.

Наставте ухо ваше на Божі зови, що йдуть звідується, в той час зрозумієте, чому великий природник Ньютон (Newton) здіймав свій капелюх кожного разу, як вимовляв слово: Бог. І не здивуєтесь, що йому, дослідників й мислителю, вистарчало часу так часто читати Святе Письмо, що знов його майже все напам'ять.

Він прислухався до Божого зову.

Наведемо тут кілька імен найширше відомих природознавців, людей щиро віруючих, з різних ділянок науки.

Ось ті, що мали вуха, щоб слухати, і очі, відкриті, щоб бачити.

Основоположник новочасної астрономії — Коперник просив у своїм тестаменті вирізбити на його надгробку такий ось напис: „Не прошу Тебе, Господи, про ласку, яку дав Павлові й Петрові, уділи мені тільки милосердя, яке окажав розбійнику на хресті”.

Прославлені на полі науки знані є з глибокої релігійності, крім Галілея, Кеплера, Ньютона, астрономі: Lamont, Faye, Leverrier, Herschel, Heis, O. Secchi, Santini.

Геолог Fraas спинився зі всім скученням щирої вічей, — каже він, — геологія не знає нічого іншого, як тільки те, що вже кожному відомо, а саме, що відчуття створив Бог небо і землю”.

Геолог Напу щодня молився.

Ампер (Ampere), великий дослідник електрики, знов напам'ять твір Томи Кемпійського „Про наслідування Ісуса Христа”, а його наукове credo звучить: „Великий, незмірний є Бог, наші знання — ніщо перед Ним”.

Правдиво віруючими людьми були славні фізики: Galvani, Volta, Faraday, Maxwell, Franklin, Rontgen, Siemens, Ohm, Orsted, Fizeau, славний італієць, що обдарував нас відкриттям радіохвиль — Marconi.

Коли в пресі зачепили його релігійність, найвидатніший хемік 19-го сторіччя Chevreuil сказав журналістам-інтервюерам: „Живу і померти прагну, як католик”.

Глибоко вірили в Бога хеміки: Dumas, Dalton, Thearp, Schonbein.

Добрим читачем великої книги природи виявляє себе Liebig, коли каже: „Воїстину безконечну мудрість Творця пізнає тільки той, хто з книги без кінця, що її назва — природа, силкується зрозуміти Його мислі”.

Біологія і фізіологія також не перешкоджають людям бути віруючими християнами. Тут було вже згадано про побожність великого добродія людства Пастера. За ним у побожний слід ідути: Calmette, Couvier, Roux, Wassmann.

Видатні зоологи Laco daire, Fabre, кс. David та La Freille, Lamarck, Ehrenberg були віруючими християнами.

Та, видно, найпотужніше впливає на людську душу „книга без кінця, якої назва — природа”, своїми багатими, казково-кольоровими сторінками, на яких рукою Мистця виведені материки, океани, гори й степи, ліси та гаї, озера й річки, пустелі і щедрі ниви, багатобарвні квіти і та скромна билинка, що ти зірвав при дорозі та пестиши рукою і в захопленні кажеш: „Диво! Боже чудо!”

І все, що на небі вгорі, і все — живе й неживе — що на землі є внизу, і все, що в воді й під землею, — все свідчить про величність Творця, „виповнив бо небо і землю славою своєю”.

Ото властиво все те, що ми, прості люди, звичайно звемо: природа.

Бо ж, прошу вас, послухайте, що кажуть ботаники — ті, що милуються в Божих фарбах, в мазках Його пензля, ті, що ніжним дотиком гладять зірвану при дорозі травинку чи квіточку.

Лінней пише: „Вдалося мені відкрити сліди Бога навіть у найменших творах”. Своєму синові написав науку, яка починається словами: „Живи в невинності, бо Бог при тобі є присутній”.

Присутність Бога відчули і в Нього глибоко вірили ботаники: Westermaier, Braun, Martius, Schrank, Haustein, Parlatore та багато ще інших. Всі вони були видатними в своїй галузі науковцями.

Закінчу ці нотатки скороченим лейтмотивом, яким їх пронизує ботанік Reinke, ніби у відповідь всяким брехунам — комуністам, сліпцям — матеріалістам, зі всією вагою свого авторитету науковця-природника. Він сказав: „Знання природи веде нас окончне до початку створив Бог небо і землю”.

Амінь.

Ото є ті, що мають очі, щоб видіти.

Ото є те, що відкриті очі побачили.

На що здалася, чого варта большевицька „діалектика”? Усі потуги безбожників використати в своїх пропагандистичних цілях природознавство походять від батька неправди. За словом Святого Письма: „Диявол ложить і отець лжі”.

А правдою є: пізнання природи веде нас до пізнання її Творця, Бога істинного. Про цю правду свідчать також і чоловікі мужі науки, що для них нема жодної „діалектики”.

Чого ж тоді пересічні розумово, ніби-то передові, ліберальні ступайки пнуться до тієї науки диявола? Невже задля моди готові продати йому свої душі?

МИКОЛА ПОГІДНИЙ.

Наши Богослуження і рідна мова

Не кожний з наших парафіян здає собі справу, яку велику користь дає нам Богослуження в рідній мові. Рідна мова, одна з найбільших культурних цінностей народу, натхнена Божественною містикою Божого слова, проникає віруючого до глибин душі, стає стимулом молитового духа і відкриває наш ум для розуміння тієї Божественної поезії, в яку так багаті наші Богослуження. Наявність відкритих дверей до тайн Божої мудрості, які заховала християнська традиція у всіх своїх молитвах і гімнах: канонах, стихирах, акафістах та ін. є саме одною з найважніших причин впровадження рідної мови до церковних відправ.

Тому не встояться жадні закиди проти рідної мови її противників. Уживання народної мови в Богослужбах та проповіді не є новим винаходом, ані вигадкою; навпаки цей звичай є освячений глибокою давниною перших християнських віків. Хоч панівною мовою в тодішніх часах, особливо серед вищих кляс суспільства, були мови грецька і латинська, а населення Палестини говорило на старій жидівській мові, Ісус Христос проповідував мовою свого оточення і в тій же мові підготовляв до апостольства своїх найближчих учеників. Передаючи їм учительську владу, каже Ісус Христос: „Ідіть у світ і навчайте всі народи...” Знаючи, що Його ученики не були підготовані до цієї великої місії, бо ж володіли тільки мовою свою народною, Ісус Христос наказує їм не розходитись з Єрусалиму, доки не зішле їм Свято Духа.

Обітниця Христова здійснилася на жидівські Зелені Свята. Дух Святий зійшов на апостолів у виді огненних язиків і не лише скріпив їх у вірі, але наділив їх також безцінним даром говорити різними мовами, як це записано в Діяннях Св. Апостолів:

„Чудувалися ж всі й дивувалися, та й казали один до одного: хіба ж не галілеяни ці ось усі, що говорять? Якже кожен із нас чує власне наріччя, що ми в нім народилися? Парфяни та мідяни та еламіти, також мешканці Месопотамії, Юдеї, Кападокії, Понту та Азії і Фрігії та Панфілії, Єгипту та лівійських земель, край Кірени і захожі римляни, юдеї й нововірці, критяни й араби, — усі ми чуємо, що говорять вони про велики діла Божі мовами нашими” (Діянь II, 7-11).

Не інакше поставився до рідної мови і апостол народів Св. Павло. Він пише у першому листі до Корінтян:

„А тепер, як прийду до вас, братя, і до вас говорити буду чужою мовою, то який вам пожиток зроблю, коли не поясню вам, чи то відкриттям, чи знанням, чи пророцтвом, чи наукою. Бо навіть і речі бездушні, що звук видають, як сопілка, чи лютня, коли не видавали вони різних звуків, — як піznати в тоді, що пішти, а що грає! Так і ви, коли мовою не подаєте зрозумілого слова, — як піznати, що кажете? Ви говорите на вітер! Но коли будеш благословляти ти духом (чужою мовою) то як той, що займає місце простої людини,

промовить А мінь, на подяку твою? Не знає бо він, що ти кажеш. Ale в церкві волю п'ять слів зрозумілих сказати, щоб і інших навчити, ані ж десять тисяч чужою мовою”... (1. Коринф. XIV, 6-7, 9, 16, 19).

Слови Св. Павла підтверджують також, що не лише у проповіді, але і в молитві людина має підноситися до Бога у рідній мові. Тоді вона розуміє, що говорить, чого просить, чого бажає. Тому св. апостоли не відходили від цієї засади: вони, як і безпосередні їхні наступники, Отці Церкви, організували перші християнські громади на принципах народної Церкви, і народна мова була в уживанні для проповіді і Богослуження. Мовою грецькою і латинською користувались тодішні народи тільки, як мовами державними та в культурних і торговельних зв'язках з іншими народами. В основі, народи зберігали свою рідну мову між собою у своїй національній традиції, побуті та звичаях. Ця незвичайна уважливість до рідної мови народів дала можливість Христові Євангелії скоро поширюватись далеко поза межі жидівської землі, а також захопити під свій вплив певні верстви суспільства у столиці римської імперії Римі.

Як же це сталося, що принцип організування перших християнських громад на народномуґрунті, започаткований св. апостолами, з часом занепав, і Богослужбовою мовою на Сході, як і на Заході, стала чужа мова? Що вплинуло на таку зміну?

Коротко відповідаючи на це питання, можна сказати так. Римська держава, в якій народилось християнство, говорила й вчилася по-латині й по-грецьки, бо тільки ці дві мови тоді були мовами культурними, мовами школи. Третя — така ж, старожидівська — була мовою маленькою числом народу, а ще до того — ворожого християнству. Отже тому, що керівні кола християн — апостоли, письменники-апологети, єпископи, пресвітери — вчилися тільки в тих мовах, а підлеглі Римові народи були „варварами”, як казали римляни, і саме християнство 300 років переслідувалося, — то і сталося, що християнство на Сході за часи гоніння згречилося, на Заході златинилося. А що і греки, і латиняни не хотіли легко своїх мовних позицій віддавати, то було пущено в світ таке оправдання: Богові можна молитися тільки на тих мовах, на яких був напис над розп'ятим Христом. Та ми знаємо, напис той робив римський урядовець, або жидівський фарисей, і зробив його на тих мовах, яких уміли мешканці Єрусалиму та Палестини. Отже оборонці грецької й латинської мови стали казати ересі: молитися можна і треба тільки так, як писав римський урядовець, або жидівський фарисей, а не як велів св. Апостол. А що дозволяли ще молитися і по- жидівськи, то і прозвали цю ложну науку триязичною ерессю.

Лише в IX столітті почалася боротьба з цією ерессю, а грецька і латинська мови мусіли поступитися, по довгій і завзятій боротьбі, на користь ще одної мови.

Це сталося, коли на історичну арену виступили на європейському континенті численні словянські народи, які в цьому часі вже посунулись далеко на захід і південь. Перший словянський народ, якому довелось зустрітися безпосередньо з християнським світом, були болгари. Прийшовши з Волги, вони змішались з словянами, яких застали вже понад Дунаєм, і переняли їх мову. Натомість надали їм свою назву. Болгари на Балканському півострові створили власну державу. Вони межували з Візантією, яка саме й була в той час носієм християнського Сходу та його християнської культури. Сила і чисельність словянських народів звернули увагу грецьких місіонерів, які у своїх амбіціях не крилися також з бажанням приєднати ці словянські народи до християнської віри. Першими, що присвятилися для цієї шляхотної місії, були два брати свв. Кирило й Мефодій, сини грецького вельможі, які, живучи при батьках в місті Солуні в Македонії, мали нагоду стикатися з болгарами та вивчати їхню мову. Щоб зробити можливою свою апостольську працю, св. Кирило, взоруючись на грецькій абетці, створив першу словянську азбуку, яка дісталася назvu від свого творця „Кирилиця”. Свв. Кирило й Мефодій переклали на народну стару болгарську мову Св. Письмо та Богослужбові книги й почали на них правити в церкві.

Це був великий подвиг для тодішнього словянського світу, і справедливо словянські народи дали цим братам почесну назву: перших словянських учителів.

Прийняв ці Богослужбові книги в старо-болгарській мові також і наш український народ, бо вони були написані мовою, яка в ті часи мало відрізнялася від української. Ставши Богослужбовою мовою, вона з часом прийняла назву церковно-словянської, яку затримала досі. Однак з бігом століть, ця писана мова, відрівавши від живої української й болгарської мов, стала мовою мертвю, як і мови грецька та латинська. Все ж її вплив на культурне життя словян був величезний; вона стала книжною мовою словян і відіграла подібну роля серед словянського світу, як грецька мова на Сході, а латинська на Заході.

Особливий її вплив позначився на східних землях Європи, коли вона стала книжною літературною мовою трьох найбільших словянських народів: українців, москалів, білорусінів. Та ця спільність книжної мови стійним політичним життям. Інакше сталося, коли наш народ втратив свою державу: тоді церковно-словянську мову з культурного ужитку, припинила наш національний прогрес. Найбільше це позначилося, коли Україна попала під Москву. Освічена частина нашого народу, під впливом московської державної мови, почала говорити саламахою, що була далекою однаково широкому українському заголові і російській державній мові. Через те мова стала незабаром предметом кепкування з боку москалів однаково, як і несвідомих себе українців. Одне і друге дуже спричинилося до того, що наш народ став культурно занепадати. Його горді наші сусіди

(москалі й поляки) почали звати мужиками, хахлами, хлопами. Тим більше було це легким, що обростали москалі в українську стару культуру, привласнюючи собі й називаючи своїм всі кращі твори українського духа й мови, що були створені в давній Київській Русі.

Ліквідуючи у 18 столітті самостійність української православної Митрополії, московська влада очищує церковно-словянські книги від елементів української народної мови, забороняє Печерській Лаврі друкувати Богослужбові книги, видає наказ українським священикам читати церковно-словянські тексти московською вимовою і взагалі остаточно викидає нашу народну мову з культурного ужитку. Негативний вплив цього також позначився і в Галичині, бо й тут припинив на якийсь час зворот до народної мови в письменстві. Ще гірше представлялася справа на Карпатській Україні. Скриваючись нібито за церковно-словянською правовірністю, московські агенти намагалися створити якийсь церковно-словянський воляпік і гвалтом зробити його мовою Карпатської України.

Довго довелося українському народові боротися з цим мовним явищем. Історичний ворог, Московщина, користувався ввесь час неживою мовою як засобом для асиміляції і русифікації українського народу, реалізуючи тим свої плани для знищення культурної відрубності нашого народу від інших словянських народів. Нічого дивного тому, що наш народ, здобувши самостійність в 1917 р., розправився радикально з церковно-словянською мовою. Українська Православна Автокефальна Церква відразу впровадила українську народну мову у своїх Богослужбеннях, як то нарешті тепер є в інших народів.

Святою мовою є та мова, якої уживають люди для святої цілі; тому не має якоїсь спеціальної святої мови. Нею може бути кожна мова, коли нею користується для Божої слави, і це зрозумілі провідні чинники нашої Єпархії, це зрозумів наш народ. Українська Православна Церква в Америці також зберігає нашу народну мову у Богослужбеннях для слави Божої. Це має особливе значення для нашого народу на чужині, в чужому оточенні. Там, в нашій Церкві ми маємо змогу її почути, полюбити і зберегти для своїх нащадків.

Слід пригадати, що в сучасних обставинах об'єднання обох віток нашої Православної Церкви в Америці мусить також прийти і єдність у культівуванні рідної мови по всіх наших церквах. Звичка є звичкою, але обов'язком усіх нас є піддатися загальному національному прогресові у нашему церковному житті. Якщо греки можуть молитися по-грецьки, вірмени по-вірменськи, американці по-американськи, то чому ми українці не маємо хвалити Бога у своїй рідній мові? Де є написано, що наша мова гірша за інші? Зрештою не має причини нам застосовлятися над цією проблемою. Справу народної мови розв'язав уже давно апостол народів св. Павло. Його слова надто ясні, зрозумілі і авторитетні: волю в церкві п'ять слів зрозумілих сказати, щоб інших навчити, ані ж десять тисяч слів чужою мовою...

АРХІЄПІСКОП МСТИСЛАВ.

В роковини страшного голоду

Минає триста років, як тяжкий іспит здає перед Господом український народ. За провини наших прадідів, дідів і батьків та за наші власні, на протязі тих трьох віків многократно вогнем палено, залізом шматовано, гордами чужинецькими плюндровано землю українську. На протязі тих віків, від повені сліз матерей українських, не раз ріки українські виступали з берегів своїх. На протязі тих віків мільйонами могил всипано землю нашу, а з моря пролитої крові, рідної і чужої, часом здіймались у височину багряні хмари. Голоснішими від грому бували крики розpacні жінок українських, а від плачу немовлят рвалися серця людські. Тисячі тисяч синів і доњоок народу українського тоді покидало найбільший дар Божий — землю рідну та йшли в ісход. Тисячі інших сам ворог гнав у чужу й далеку чужину, щоб там, на кістках підбитих, будувати власний добробут. Страшні ті безмежним горем і найгострішим болем сповнені віки буття народу українського; віки, що їх народ наш звє московською неволею!

Силу цього вікового горя, гостроту його болю і невимовний тягар його тиску проте, — з волі Всешинього, — судилося найгостріше відчути нашему поколінню, бо Москва в своїй захланності й нелюдяності дійшла саме на протязі останніх 30 років границь, яких не знає історія людства. А кожний дальший рік цієї неволі приносить Україні щораз нові й більше вираffіновані тортури, щораз болючіші терпіння. Проте з-посеред того усього, що Україна в неволі пережила, найбільшим таки злочином залишається отої, Москвою свідомо й з розрахунком викликаний, голод, що переживала його Україна двадцять років тому. Ніхто, ніщо й ніколи не буде вже в силі витерти з пам'яті народу нашого того жахом сповітого 1933 року...

На Україні й далі залишаються в кайданах брати та сестри наші, а ми, — по вільному світі розсіяні діти українського народу, — поділені й розсварені. Багатьом з-посеред нас вже навіть здається, що стоймо над могилою всіх сподівань народу українського. Сьогодні ж, коли обов'язок любові до близького найголосніше кличе нашу пам'ять, розум і серце над відомі й невідомі могилки мучеників 1933 р., — з невимовним душевним болем ми стверджуємо, що стали безсилі й бідні віддати поклін нашим мученикам; поклін, який би був достойний їхньої великої жертви, що вони її склали на вівтар нашої Вітчизни. Сили наши забрали дрібничковість партійних суперечок, а бідними зробили вузько егоїстичні інтереси...

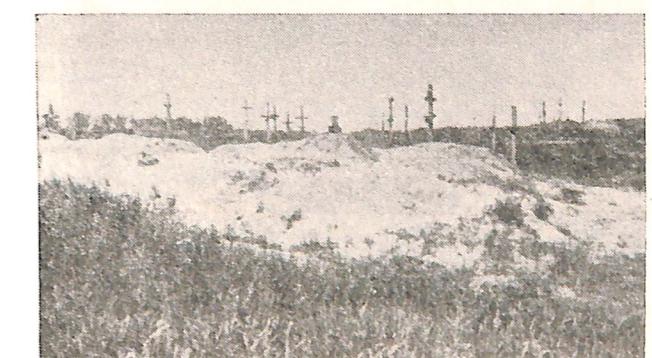
Та невільно нам допустити, щоб розpac опанував Україну! Всемогучий і Вельмимилостивий Отець Небесний не тільки карає, але й милує: так бувало уже в житті нашого народу. Карано наших дідів і батьків завжди тоді, коли вони забуваючи начальну заповідь Божу про любов для близького. Кається і нас саме за те. Коли ж прикметою життя українського ставала любов до брата по крові й кості, тоді, з волі Всеши-

нього, наш народ тішився з слави і скарбів Божої ласки.

Минуть, глибоко віримо, і теперішні чорні дні буття українського народу. Тільки напевно минуть вони лише тоді, коли прикметою життя сучасного покоління українського стане чиста й нелукава любов одного українця до другого, бо лише чиста й непорочна любов є джерелом сили й духовного багатства.

Стоючи сьогодні над могилами мучеників 1933 року, ми повинні особливо щиро й нелукаво просити Господа, щоб допоміг нам стати країнами, щоб обдарував Він нас отію цілющою любов'ю, зокрема ж, щоб обдарував тим великим даром нас — українську еміграцію, поділену ще досі незгодами й розслаблену служінням дочасним богам.

„Не будьте винні нікому нічого, крім того, щоб любити один одного. Бо хто іншого любить, той виконав закон”, — каже Св. Апостол Павло (Рим. XIII, 8). До такої всіх охоплюючої любови кличе в 20-ті роковини страшного голоду Многострадальна Україна, а з нею і наша Св. Українська Православна Церква. Поплідуймо ж тому заклику, бо тоді і благодать Господа нашого Ісуса Христа, і любов Бога і Отця, і причастя Святого Духа буде зо всіма нами.

Безіменні спільні могили на сільському цвинтарі недалеко м. Харкова.

Полтавщина. Селянський 12-літній хлопчик сконав самотній в страшних муках. Родичів вивезло НКВД.

ЗЛОЧИН МОСКВИ

Голод на Україні в 1932-33 роках, навмисне викликаний московсько-комуністичним окупантом.

Вийшов у поле, щоб віддати Богові душу й останніми хвилинами свого життя не мучити жінку й дітей.

Херсонщина. Труп молодої селянки в полі, при дорозі.

Труп селянина на вулиці м. Харкова.

Труп селянської дівчини на сходах, коло Трьохсвятительської церкви в м. Харкові.

Херсонщина. Труп селянина в полі.

Один з мільйонів мучеників. Одежу з нього вкрали.

Харків. Померлі селяни на вулицях міста. Живі обмінюють трупи. Звичайний образ по містах України весною і літом 1933 р.

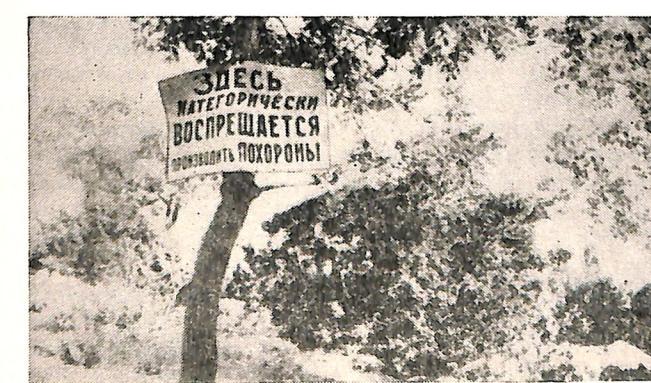
Дві селянські дівчинки прийшли з матір'ю по хліб до Харкова. На тому й скінчилося страдницьке життя матері, коло трупа якої вони сидять.

Харків. Труп селянина, який щойно віддав Богові свою змучену душу.

Харків. Збирають трупи.

Харків. Заборона ховати померлих від голоду коло міського парку. Такі оголошення були по всіх містах України.

Околиці міста Харкова. Безіменні могили селян, що повмирали на вулицях міста.

В. ШПАКІВСЬКА.

Мамо - хлібця!

Діється на Україні в часи голоду 1932 - 33 рр.

Дійові особи:

ЛУКІЯ — селянка років 30—40.
МАРІНКА — донька її — 10 років.
ПЕТРУСЬ — син її — 8 років.
ГАЛЯ — доня її — 4 роки.
ОКСАНА — молодиця — 25—30 років.
ПАРАСКА — молодиця — 40—50 років.
1-й безпритульний хлопець — 10 років.
2-й безпритульний хлопець — 8—10 років.
3-й безпритульний хлопець — 9 років.
Дівчинка — 6 років.
Голос за сценою.

ДІЯ 1.

Бідна обідрана хатинка. Видно, що в ній давно не жили люди. Селянська піч, дві лавки, стола немає; мисничок.

ЛУКІЯ (входить у хату з кусниками кори з дерева в руках, кладе їх на лавку, сама хукає в руки. Опухла, а хіба ж мокрим бур'янцем напалиш у цій халупі? (Шукає ножа і починає дрібно різати кору на лавці. За хвилину робить руками рух, ніби одганяє щось зперед очей, раз і вдруге). Що це мені, Господи, ніби крізь сіто. (Опускається на лавку, відкідаючи голову до стіни). Невже ї мені кінець приходить? Одведи й пропали тоді.

МАРІНКА (входить, бліда, з тоненькими ніжками, обмотаними шматами, без черевіків, опухла. Тримає під рукою щось замотане в шматку): Мамо! Вже й дядько Микита померли, а в Тимошів Одарка вночі померла, а мама її сьогодні ранком, тільки бабуся сажа колода пухлі... А ви й не слухаєте!

ЛУКІЯ (що дивилася нерухомо в одну точку, ніби прокидається): Наслухалася вже, дитино, наслухала... бодай не чути... Царство їм небесне... Відмутилися. (Починає різати кору).

МАРІНКА: Що це? Знову кора? (Розгортася шматку й подає матері сухе, зіп'ріле листя). Нате ще й це — це м'ягше. Під деревами в садочку з-під снігу вигребла... Може ви хоч якого коржа з цього всього спечете?

ЛУКІЯ: Як же ти спечеш? Борошна ж нема ніякого пилинки. Кашка вже якась буде...

На печі (чи на лаві під другою стіною) щось ворується, вкрите одежиною, підводить голову.

ГАЛЯ: Коржичка хочу... дайте коржичка... (Плаче).

МАРІНКА (підходить туди, підводить дівчинку років 4-х, худеньку, тільки животик великий): Цить, Галю, щить... Мама кашки наварять... (Обгортає її в

лахміття). А Петрусь хлібця з міста принесе...

ЛУКІЯ (що мовчки витирала сльози): То він і справді пішов до міста? В такий мороз?

МАРІНКА: А я знаю? Казав: „Піду, обійду черги з хлібом, може десь хоч кусничок випрошу”.

ЛУКІЯ: Шкода! Хто даст? Вони ж самі по 200 грам одержують тільки на робітника, а треба ж їхнім дітям щось їсти... Поб'ють ще там, або замерзне в дорозі без чобіт.

ОКСАНА (входить, тримаючи щось під фартухом): Добриден вам, тіточко! Ще живі?

ЛУКІЯ: Як бачиш — ледви ноги волочимо. Та й ти, Оксанко, як з хреста знята, а в колгоспі ж!

ОКСАНА: Ой, тіточко, — в колгоспі! Бодай його було вік не бачити й не чути, не то що в ньому бути! Все соя, пріла соя на воді, засмажки й не бачили, а хліба то вже давно й рісочки не було, забули, який він і був. А оце голова десь дістав трохи дерти для худоби, бо вже корови й не встають, аж боки попрimerзали до долівки без підстілки... Так (притищеним голосом) конюхи та коровники дерть майже всю розібрали для своїх дітей. Мій Степан теж приніс клуночок, то я й вам (оглядається на дітей, стає до них спиною) то й... трошки (висипає в миску з корою). Тільки ж мовчить, а то ми пропали тоді.

МАРІНКА (шепче до Галі): Буде тобі, Галюсю, коржик.

ЛУКІЯ: Спаси тебе, Господи! Не бійся! Де ж би я кому сказала?

ОКСАНА: Та ви, тіточко, не гнівайтесь на нас, що ми сказали вам вибиратися з нашої хати, і було б де — хата ж є — так тільки ви тоді переночували з дітьми, як зараз же прибігли: „Цо, — кричать, — ти куркульське кодло в себе передержуєш! Як не виженеш, то й ти завтра ж з шалоном на північ аж загурчиш!” Ну, а у нас, ви ж самі, тіточко, знаєте, теж дітки маленky... А ви й не слухаєте!

ЛУКІЯ (що дивилася нерухомо в одну точку, ніби прокидається): Наслухалася вже, дитино, наслухала... бодай не чути... Царство їм небесне... Відмутилися.

ОКСАНА (тихо): А Марія Козівська своїх дітей до міста одвела та й кинула на станції — до дитячого будинку, каже, візьмуть.

ЛУКІЯ: Матінко Божа! Рідних дітей кидати! Та як же ж вона?

ОКСАНА: Я її розпитаю, й забіжу вам сказати. А поки прощавайте.

ЛУКІЯ: Іди з Богом... (Ріжє листя). Піди, Марінко, внеси того бур'янцю, буду ж кашку варити.

МАРІНКА (виходить. З сіней): А надворі ніби потепліло.

ЛУКІЯ (похапцем висипає листя до кори з дертью, ллє воду й місить).

МАРІНКА (входить з бур'яном): Мамо, вже й Петрусь іде...

ЛУКІЯ: Слава Богу!

ПЕТРУСЬ (входить — маленький, виснажений, обіданий, щось темне під пахвою)

ЛУКІЯ: І де ти ходиш? Закадзюбило зовсім.

ПЕТРУСЬ: Нате ось вам (дає матері два мерзлі квашені буряки). Це наші.

ЛУКІЯ: Як то наші? Де це ти взяв?

ПЕТРУСЬ: На нашему дворі. Відкопав з-під снігу.

ЛУКІЯ: Та чого ж ти туди пішов? Близький світ!

ПЕТРУСЬ: Я хотів іти до міста хліба просити. Пішов і пішов. Дійшов аж до нашого ставка. А воно такий вітер, аж з ніг збиває. Не дійду, думаю, до міста. Піду хоч на свою хату подивлюся.

ЛУКІЯ: Ох, мені лишенко! Не ходи туди, синку...

МАРІНКА: Ще заберуть тебе до шалону та й повезуть, як тата.

ПЕТРУСЬ: Овва! Вони вже туди й не приходять на наш хутір, там нікого немає, бо й хати вже немає.

ЛУКІЯ: Як немає? А де ж вона ділася?

ПЕТРУСЬ: Розвалили, — тільки комин стойть. Хлопці з Тернівки казали, що й дахівку і все дерево з хати, і вікна й усе перевезли до Байдакової — конюшню з того в колгоспі будують.

ЛУКІЯ: Пропала ж моя праця, зовсім пропала...

ГАЛЯ: Істоњки! Галя істоњки хоче...

ЛУКІЯ (розрізує буряк на шматочки і дає всім дітям — ті з жадобою ідять): Іхте, коли вже ти приніс.

ПЕТРУСЬ: Мамо, а я таки дорогою з'їв один — так істи хотілося.

ЛУКІЯ: Хочби не захворів ще, що так багато з'їв — воно ж сире й гниле вже, хоч і мерзле.

МАРІНКА: Захворіш та й умреш ще.

ПЕТРУСЬ: Як істи, то не вмреш, то вмирають ті, що зовсім не ідять.

МАРІНКА: Бо нічого людям істи.

ПЕТРУСЬ: А ви знаєте, мамо, яке я страшне сьогодні бачив, як ішов додому.

ЛУКІЯ: Шо ж там таке?

ПЕТРУСЬ: Іду й дивлюся з бугрика й бачу, як з колгоспу коні поїхли до Корніїв. Два чоловіки щось винесли з хати й кинули на санки. Потім під'їхали до Сахнів і звідти винесли аж два рази. Далі до Тимошів, до Голобородків... Я швидше-швидше побіг, а вони вже біля Кирикової хати, а на санках знаєте що? Мертві — і Одарка й її мама й дід Семен, і баба Вустя й ще хтось, так одні на одному й лежать, ціла купа, а ноги аж по землі волочаться...

ЛУКІЯ: Ой, лишенко! Ой, горенько!

МАРІНКА: І ти не злякався?

ПЕТРУСЬ: Чого я буду лякатися? Воно страшне, але я не боявся. Хіба я мало їх бачив, тепер же скрізь мертві. Я ще й побіг за ними аж на цвинтар, і Івась Семенівський побіг зі мною. Під'їхали до великої ями, так усіх посідали туди й повернули до села. Дядько Семен з Макаром мабуть і досі загортають яму. У їх і сили нема мерзлу землю довбати лопатою.

ЛУКІЯ: Шо воно буде... Шо далі буде? Діти мої, діти!

ПЕТРУСЬ (підійшов до сестри, пошепотіли щось, а далі): Мамо, ми підемо з Маринкою до нашого двору: відкопаємо тих буряків та капусту з-під снігу.

МАРІНКА: Пустіть, мамо!

ЛУКІЯ: Не ходіть, діточки, а то як хтось з влади налетить, то буде вам.

ПЕТРУСЬ: А що нам буде? То ж наше і нікому не потрібне лежить під сніgom.

МАРІНКА: А нашо вони витягли бочки з погреба, як нас з хати виганяли, та й повикидали й бурякі й капусту й огірки і все.

ЛУКІЯ: Бо так їм хотілося. А ви не йдіть туди.

МАРІНКА: Не йдіть! А он Галя як добре той бурячок з'їла й знову заснула вже.

ЛУКІЯ (подивилась на Галю, тяжко зітхнула): Та вже й не рано — з обіду вже звернуло — до вечора й не повернетесь.

ПЕТРУСЬ: Повернемося, мамо, — ми скоренько.

ЛУКІЯ: Ой, боюся я, діти, ще замерзнете там.

МАРІНКА: Та ні, мамо! Ми візьмемо лопату й відро. А ви ввечері капустки наварите. (Товпляться до дверей).

ЛУКІЯ: На, Маринко, ось хустку (знімає з себе хустку, надіває на дівчину. Діти пішли. Мати підійшла до Галі, рукою погладила її головку, вкрила): Щось ти, доню, спиш усе... Коли б не захворіла! (Порается біля печі). Що його робити, що й казати? Не сила моя діточок моїх доглянути. Істи таки немає нічого ніяк, де ж ти візьмеш, ні одежинки немає — все забрали; пішла б десь заробити, так у кого? Всі самі голодні сидять... І сама ледви ноги волочу... Невже ж і мені доведеться вивести їх до міста й покинути! Може ж таки заберуть їх там до того притулку, то якось виживуть. А самій уже що буде — на все Божа воля.

ПАРАСКА (швидко входить в хату): Ой, Лукієсестронько, що тільки в нас на селі робиться!

ЛУКІЯ: Що трапилося ще?

ПАРАСКА: Та приїхав же отою москаль, головний отої з району — тисячник і кричить на нашу владу, що хлібозаготівлі — план отої — не виловнений. „Поховали, — гукає, — найти й забрати все до зерна!” А з ним же, голубонько, якісь солдати та активисти приїхали. Як пішли з двору в двір — усе поперевертали.

ЛУКІЯ: І щож вони найдуть? Уже ж немає нічого — люди мрут, як мухи восени.

ПАРАСКА: У Вовків у дворі був коп'ячик соломи — перевернули, а там з пів мішка фасолі — забрали. У Головченка на горіці з 20 качанів кукурудзи — забрали, а у баби Мокрини кіл з три пшона було — донька з міста передала — й те потягли.

ЛУКІЯ: Та доки ж воно те буде?

ПАРАСКА: А ще, сестро, кричать: „Усіх куркулів з кор

ЛУКІЯ: Ох, мені лихо!

ГОЛОС ПІД ВІКНОМ: Тітко Лукіє! Тікайте! Вже забирають тих, кого з хати вигнали.

ЛУКІЯ (заметушилася по хаті): Ой, Боже ж мій! Куди ж мені діватися? Ще й дітей немає...

ПАРАСКА: Та тікайте хоч у лісок до вечора, а там видно буде.

ЛУКІЯ: Ой, рятуйте ж, люди добрі! Пропала моя головонька. Діти ж мої, діти! (Хапає сонну Галю, нариває її лахміттям і біжить з хати. Параска за нею).

ДІЯ II.

Невеликий скверик (парк) перед двірцем великого міста. Під деревом лавка.

ЛУКІЯ (входить — ще блідіша, з синцями обличчя). На руках у неї зовсім безсила Галя. Мати пригортав її, непомітно цілує. За нею тягнуться Маринка і Петрусь, дуже виснажені. Садовити Галю на лавку): **Ось тут посидьте... Я піду хлібця куплю... Я недовго...**

МАРІНКА: I ми з вами підемо.

ЛУКІЯ: Е, то далеко, ви не дійдете. Я куплю й прийду.

ПЕТРУСЬ: А хіба у вас гроші є?

ЛУКІЯ: Ну, то ви прошу може. Посидьте тут, дітки (гладить по головці то одного, то другого). Маринко, доглядай Галю, та й за Петрусем дивися — ти найстарша.

МАРІНКА: А коли ж ви прийдете?

ЛУКІЯ: Я... я тільки хлібця принесу... Петрусу, слухай Маринку.

ГАЛЯ: Мамо, хлібця!..

ЛУКІЯ: Принесу, принесу, дитино... (Ще раз кладе руку на плечі то одному, то другому, непомітно для них хрестити їх, хутко відходить). Я по хлібець, по хлібець...

МАРІНКА (пригорнула до себе Галю, ніжки її випростала по лавці, голівку взяла собі на коліна): Лежи так, тобі так краще буде.

ПЕТРУСЬ: (дивиться вгору, потягається): Чого, як сонечко пригріє, спати хочеться?

МАРІНКА: А ти не спи, тут, мабуть, не можна спати. (Пауза). Глянь, Петрусу, що то лежить? Он на дорозі — біле.

ПЕТРУСЬ (встає, підносить затоптану гілку акації з квітами): Акація!

МАРІНКА: Давай її сюди (відриває одну китичку і дає Петрусеві, з другої обриває окремі квіточки і дає в ротик Галі). Йи, Галю, то добре. (Всі жадібно йдуть).

Входять два безпритульні хлопці — надзвичайно брудні і обдерти. Пильно шукають чогось на землі.

1-Й БЕЗПР.: О, е! На-большой! (Підносить з землі великий недопалок цигарки). От бичок, так бичок!

2-Й: Дайош і мені.

1-Й: Дайош, дайош! Сірники давай,

2-Й (витягає з-за пазухи сірники).

1-Й (потягнув, дає другому до рота сам, не випускаючи з рук).

2-Й (потягнув): На ять!

1-Й (побачив дітей): А це що за шпана? (Іде до них).

2-Й: Це зелені ще, — не бачиш!

1-Й: (до дітей): Чого ви тут сидите?

МАРІНКА: Наші мама пішли по хліб, а ми їх тут чекаємо.

2-Й: Дурна шпана!

1-Й: Кинула вас паханша — вона не прийде!

МАРІНКА: Прийдуть.

ПЕТРУСЬ: Наші мама прийдуть.

2-Й: Довго будеш ждати! Ха-ха-ха!

1-Й (до нього): Не бухти! Вони нічого не знають, їм треба розказати. (До дітей): Ваша паханша — мама ваша — не прийде. I мене так моя вже давно кинула, і його і багато таких кинули, щоб нас до дитячого будинку забрали, бо дома ми б з голоду померли.

МАРІНКА (плачучи): А що ж ми будемо робити?

2-Й: Не реви, дурна! От баба ще!

1-Й: Лягаві...

2-Й: Міліція значить...

1-Й (замахується на нього): Лягаві до будинку дитячого заберуть і будете там жити.

МАРІНКА І ПЕТРУСЬ (плачучи): Я не хочу...

1-Й: Поведуть! I я не хотів, а був там, та втік. I він...

МАРІНКА (хлипаючи): A... a... де ж ви тепер живете?

2-Й: В парку під лавкою спали, над річкою під кручею.

ПЕТРУСЬ: А зимою?

1-Й: А що з тобою говорити. На вулицях такі казани велиki, що смолу варять, так ми вночі обліпемо його.

2-Й: Е, я зимою в Крим їздив — там тепло.

1-Й: А я аж у Москві був! Там хліба-хліба! Повні крамниці. Та більш такий.

МАРІНКА: Ти купував?

1-Й: Дурна, купував! Несе якась товаришка в кошолці, а я за нею, за нею (показує як) і тільки — хап! Та в руках! У Москві лафа — тільки лягавих багато, ганяють дуже.

ПЕТРУСЬ: Та брешеш! Як ти туди їздив?

1-Й: От шпак жовтодзьобий! А під вагоном такі скрині велики є між колесами — заліз туди і поїхав.

2-Й: А я до Криму зайшев під лавкою в потязі прокатав (до Петруся) — і ти навчишся.

ПЕТРУСЬ: Ні, як до мами хочу (плач).

3-Й БЕЗПР. (вискакує): Алти! Лягаві! (Безпритульні тікають, тягнуть перелякані діти за собою. Маринка з Галею на оберемку. Появляється дівчинка років шести — з плачем переходить сцену: Мамо, де ви? Куди ви пішли?) По павзі визирає з-за лаштунків Лукія, потім знову виходить. Чути крики дітей: „Пустіть нас до мами! Мама по хліб пішли. Мамо-о!”

ЛУКІЯ (вдивляється в далечінь): Забрали... Повели до притулку... Може живі будуть... Мати, мати... мати дітей своїх відцуралася! Відреклася! (Майже падає на лавку). Ти бачиш, Мати Пречиста, не цуралася я — лихо мое змусило... Спаси їх і охорони...

Кінець.

ПО СТОРИНКАХ ПРЕСИ.

Про красу і чистоту українського обряду

На цю тему видав послання до католицького духовенства Архиєп. Іван Бучко, Апостольський Візитатор для українських католиків у Зах. Європі. З огляду на те, що в ньому порушується справу, яка безпосередньо торкається і православних українців, нижче подаємо виїмки з послання Архиєп. I. Бучка, що його з дуже прихильними коментарями подали католицькі „Українські Вісти” з Едмонтону (Канада), в числі від 23 березня ц. р.

„Апостольський Престол — пише Архиєп. I. Бучко — завжди звертав особливу увагу на те, щоб священики дбали про красу обряду й точно сповняли літургійні приписи... Для нашої української католицької Церкви видано з цією метою в Римі нові літургійні книги згідно з нашою традицією, щоб усунути з нашого обряду те, що не відповідає його духові, бо було невдалим наслідуванням практик, прийнятих в латинському обряді. Разом з літургійними книгами Свящ. Конгрегація Східної Церкви видала теж короткий устав Богослужень: Вечирні, Утрені й Бож. Літургії, що його згодом в Українській мові одержали наші священики з дорученням придергуватись нових приписів”.

Стверджуючи, що не всі священики придергуються цього нового уставу, через що нема одностійності у відправах, Архиєп. I. Бучко почуває їх, що

„обряд — це великий скарб, що його має наша українська Церква, скарб переданий нам батьками нашими, і ми мусимо його зберігти не тільки в Рідному Краю, але зокрема перевізуваючи на чужині, де так легко можна улягти зовнішнім впливам і прийняти те, що не годиться з духом нашого східного обряду. Обряд є виявом нашої віри, а священики є сторожами віри, отже є зобовязані дбати про красу й чистоту нашого східного, українського обряду, що разом із християнською вірою прийшов до нас із Візантії і закріпився в питомій нам формі, що має називати найдавнішої київської традиції. Саме ту київську традицію узглядлив Св. Апостол. Престол у нововиданих для нас літургійних книгах і окремим зарядженням вимагає, щоб ми зберігли ту нашу київську традицію так, щоб і наші нез'єднані брати бачили в наших відправах зразок до наслідування, а рівночасно мали доказ, що Ап. Престол не тільки що не хоче нас латинізувати, але з особливою заподадливістю дбає про чистоту нашої прадіньої традиції”.

Далі Архиєп. I. Бучко пригадує, що, „поміж двома світовими війнами, за шляхетним почином нашого Великого Митрополита Андрея (Шептицького), повстав між українцями католиками могутній

рух за привернення чистоти обряду згідно з нашою київською традицією... А що не всі наші Владики в Рідному Краю чи на інших землях поділяли ту думку, віддано ту справу до вирішення Св. Апостол. Престолів, з проханням видати для нас святі літургійні книги і приписи, які зобовязували б усіх українців без винятку. Св. Престол... без вагання вирішив для добра українського народу, що для нас може бути обов'язуюча тільки наша давня київська традиція, що її ми повинні зберегти чисту і непорочну”.

З дальших слів Арх. I. Бучка довідуємося, що новий устав і зарядження точно його придергуватись Ватикан видав не тільки для добра українських католиків, але й з іншою метою, а саме:

„Св. Ап. Престол, не маючи змоги промовляти безпосередньо до наших нез'єднаних Братів, сподіється, що українці католики встигнуть переконати їх про епохальне значення рішення Ап. Престолу щодо видання для українців літургійних книг, згідно з духом і стилем нашої київської традиції”.

Зазначивши, що поміж католицькими українцями є такі, що в наверненні до київської традиції бачать небезпеку для самої віри, Архиєп. I. Бучко далі повчає свое духовенство такими словами:

„Легковаження приписів Найвищої Церковної Влади в обрядових справах було б також сумнівним свідоцтвом, що і належний зв'язок з Св. Отцем у справах віри не дуже живий”.

І з сумом стверджує, „що про наше католицьке духовенство вже поширилась не дуже добра «слава», що воно недбайливе в заховуванні літургійних приписів чи то при будові і пристосуванні храмів (церков чи молитовниць) на чужині, чи при відправі різних Богослужб”.

Подавши цілий ряд практичних вказівок, як повинні священики відправляти Св. Літургію за новим уставом, Архиєп. I. Бучко доручає отцям деканам:

„Пригадати нашему обряді не існують так звані тихі Служби Божі”.

Закінчено це послання порадою для духовенства, щоб воно впроваджувало в українських католицьких церквах загальний спів, бо:

„в нас в Україні завівся гарний звичай співати „Символ Віри” і «Господню молитву — Отче наш» на Св. Літургії спільно цілою церквою, і то у противенстві до греків чи москалів”.

Безперечно, послання Архиєп. Івана Буч-

ка викличе у кожного, хто його уважно прочитає, чимало думок. У православних же українців, на нашу думку, воно повинно викликати зокрема багато, а до того поважних думок. Запитає хтось — чому? Отож, по-перше, тому що, як то не парадоксально, але в деяких церквах на американському континенті православне духовенство вперто і — скажемо словами Архиєп. І. Бучка — „невдало наслідує практики прийняті в латинськім обряді”.

Другим парадоксом стає факт, який рівно ж повинен звернути увагу православних українців, що охорону чистоти „найдавнішої київської традиції”, себто — чисто православної української церковно-обрядової традиції, бере на себе Римська Церква, а не ми — православні. Третім фактом, який рівно ж не повинен втікти від уваги православних українців, є то, що Рим, видаючи наказ про навернення католицьких українців до київської православної церковно-обрядової традиції, має на увазі не так „добро” „своїх”, як отих „нез'єднаних”, з чим Арх. І. Бучко і не ховається. Нарешті, послання Арх. І. Бучка ще один раз показує, що Рим вже має

свій, в надрібніших деталях опрацьований, стратегічний план церковної окупації України. Цей план Рим вже почав реалізувати, а „київські традиції” — це лише одне, треба призвати, з дотепніх тактических посунень.

Перелічили ми далеко не всі рефлексії, які викликало прочитання послання Арх. І. Бучка. Їх далеко більше і до них ми повернемо ще на сторінках нашого часопису, але — чи не краще й більше корисним буде для нас і нашої Церкви, коли, з приводу послання Арх. І. Бучка, вив'яжеться серед православних українців поважна дискусія, дискусія, що загляне в криницю наших недосконалостей, порушить і церковно-обрядову справу, і справу богослужбової мови, а — що головне — дасть відповідь на питання: „А що ж ми — православні українці зробили вчора, робимо сьогодні й будемо робити завтра для Рідної Церкви на Батьківщині та для зо всього святого окраїної України, яку, як оту безпритульну дитину, при нагоді звільнення її з московської неволі, хоче пригорнути старий, захланний Рим?”

Сторінки „Українського Православного Слова” для такої дискусії стоять відкриті.

—〇〇〇—

Енциклопедія, як засіб до виміні дочасних дібр

Часопис „Українські Вісті” з Ульму (Німеччина), в числі від 19 квітня ц. р., подає слідуєчу вістку:

„В березні перебували в Римі, в ділових справах, пп. В. Кубійович, генеральний секретар НТШ (Наукове Товариство Шевченка) і головний редактор „Енциклопедії Українознавства”; І. Мірчук, ректор УВУ (Український Вільний Університет) й О. Кульчицький, заступник голови Європейського відділу НТШ і голова КОДУС (Комісія допомоги українському студентству). Усіх тих професорів прийняв Їхній Екселенція Преосв. Кир Іван Бучко й перевів із ними ділові розмови на тему українських наукових установ — НТШ, УВУ тощо — і їхньої діяльності”.

Та як далі подають „УВ”, на цьому не скінчилося, бо пп. професори „відвідали також деяких італійських приятелів України”. „Їх прийняв так само їх Еміненція кардинал Є. Тіссеран, секретар Схід. Конгрегації”. Далі пп. професори відвідали „бібліотеку сенату,

якій передали як друнок «Енциклопедію Українознавства». Так само „передано в дарунок «Енциклопедію Українознавства» князю Д.Альята і, нарешті, „професорів Кубійовича і Кульчицького прийняв на спеціальній авдіенції державний секретар Ватикану монсіньйор Монтіні, через якого вони передали Святішому Отцю, що через занедужання не міг їх особисто прийняти, Енциклопедію Українознавства”.

Як бачимо, „Енциклопедія Українознавства”, видана Науковим Товариством ім. Т. Шевченка, грала не аби яку роль під час поїздки пп. професорів до Риму. Про неї вони говорили під час відвідин „монсіньйора Фруттає, генерального секретаря Католицької енциклопедії, з яким обговорено розробку українознавчих питань в енциклопедії” і якому, правдоподібно, теж подаровано „Енци-

лопедію Українознавства”. Про енциклопедію балакалось ще з проф. Л. Сальвіні, з проф. А. Тамбора (співредактор Італійської Енциклопедії) і іншими, яким, треба думати, так само подаровано „Енциклопедію Українознавства” НТШ.

Вістку про подорож пп. професорів до Риму „Українські Вісті” закінчують таким ствердженням:

„Побут шановних професорів у Римі виявився к ординам для них самих, для української колонії в Римі, для української справи взагалі, а для української науки зокрема”. (всі підкреслення наші. — Ред. УПС).

Нам трудно ствердити, чи подана „УВ” вістка про подорож пп. професорів до Риму була платним оголошенням, чи ні. Та, як би там не було, ми ані на юту не сумніваємося, що побут професорів у Римі „виявився корисним для них самих”. Чи був той побут корисним для української колонії в Римі — не знаємо, але аж ніяк не можемо повірити „Укр. Вістям”, що той побут був „корисним для української справи взагалі, а для української науки зокрема”. Не повіremо тому, що італійських приятелів, професорів і науковців та італійські наукові установи обдаровано енциклопедією, яка містить в собі явно сфальшовані не тільки окремі місця, як, напр., писання проф. В. Сімовича, але й цілі ділянки, як, напр., про Українську Православну Церкву та ролю Унії на Україні. Чи така, явно в угоду Ватикану підроблена і від дійсної правди та науки далека, енциклопедія може принести користь українській справі взагалі, а українській науці зокрема? Очевидно,

ТРОХИ СТАТИСТИКИ

Пані Юлія Писарева в газеті „Українське Слово” пише таке:

«В 1941 р. я була викладачем української мови й літератури в одній з десятирічок м. Маріуполя над Озівським морем. Записи до всіх класів в большевиків відбувалися декілька днів перед 1. IX, щоб першого вересня вже можна було починати регулярне навчання. Наша десятирічка, як одна з 15 міських десятирічок, охоплювала коло 1400—1500 учнів, то значить мала 34 класи, в число яких входило 5 рівнобіжних класів перших.

Вписування учнів відбувалося нормально за перед-

ні, — бо італійських приятелів, професорів і наукові установи обдаровано неправдивими відомостями про дуже важну ділянку українського національного життя, якою є Церква, її цим зроблено велику шкоду українській справі взагалі, а українській науці зокрема. Це ясне як день і зрозуміле навіть для студента першого року, оскільки він, очевидно, не перебував під виховним впливом таких пп. професорів, як ті, що роздавали „свою” енциклопедію в Римі.

Нам здається, що подорож професорів з НТШ до Риму мала більше „бізнесовий”, як „науковий” характер, і ми не тільки певні, що була вона для них корисною, а навіть певні, що професори повернулись не з порожніми руками. Адже, загально відомо, що деякі частини енциклопедії НТШ виконано на замовлення і за гроши католицьких сфер і з цим НТШ не крилося, друкуючи на 2-ї сторінці окладинки 8-го зошиту своєї енциклопедії подяку за ті гроші. Тепер, видно, пп. професори з НТШ поїхали до Риму для остаточного розрахунку, а може, при цій нагоді, одержали й нові замовлення. Це саме підтверджують і „Укр. Вісті”, зазначуючи на вступі своєї вістки, що розмови з Єп. І. Бучко були ділові.

Так, на нашу думку, її повинні були написати „Українські Вісті” про подорож пп. професорів з НТШ й не притуляти до неї української справи і української науки. Чому написали інакше? — не знаємо, може тому, що в останніх часах „Укр. Вісті” одержали платне оголошення про „Українську Енциклопедію” НТШ. Можливо, але ми не певні...

бачуванням кінця попереднього навчального року, а рівнобіжно з тим викладачі провіряли знання відсталих учнів, які мали іспити на осінь. І так укомплектовано було всі класи, починаючи з других і кінчаючи десятою. Але до перших класів не зголосився ніхто.

Педагогічний колектив зніяковів, а директор-комуніст об'явив, що у звязку з 1932-33 роком зменшився припіст населення. Це означало, що не народжувалися, або вимерли діти, які мали заповнити пусті кімнати п'ятьох перших класів нашої школи.

Ми, вчителі, замовкли. На нас повіяло холодом...

Середнє число учнів класів в ССР — є 42. 5 клас по 42 є 210. На 15 школ Маріуполя: 210 × 15 = 3150.

А для цілої України?

З життя Української Православної Церкви

З. Д. АМЕРИКИ.

НА ШЛЯХУ ДО СПІВПРАЦІ

Чергове засідання Консисторії УПЦеркви в ЗДА відбулося 13 травня, в присутності ВПреосвящ. Владики Митрополита Іоана. На цьому засіданні Вл. Митрополит подав до відома Консисторії лист Проводу Української Православної Церкви в Канаді від 7 травня ц. р., підписаний ВПреосвящ. Владикою Митрополитом Іларіоном і Головою Президії Консисторії о. прот. Є. Грициною, яким сповіщається Вл. Митрополита Іоана, що пленум Консисторії УПЦеркви в Канаді, на своєму засіданні 2 травня ц. р., з радістю прийняв предложення УПЦеркви в ЗДА в справі сталої тісної співпраці обох цих Церков.

Цю радісну вістку Консисторія УПЦеркви в ЗДА прийняла з великим вдоволенням і постановила запропонувати Проводові УПЦеркви в Канаді відбути в можливо найближчому часі спільну Конференцію єпископату і представників консисторій обох Церков, залишаючи Проводові УПЦеркви в Канаді остаточний вибір місця і часу Конференції.

На цьому ж засіданні прийнято до складу духовенства УПЦеркви в ЗДА о. Степана Понасікського й приділено його до причету церкви Св. Покрови в Дітройт, Міч.

АРХИПАСТИРСЬКІ ВІЗИТАЦІЇ

ВПреосвящ. Владика Митрополит Іоан далі, майже кожної неділі, відбуває канонічні візитациі парафій нашої Церкви. І так, в місяці квітні Вл. Митрополит відвідав і відправив урочисті служби в церквах: Св. Володимира, Філаделфія, Па.; Св. Покрови, Філаделфія, Па.; Св. Успіння Богородиці, Честер, Па.; а в місяці травні в церквах: Св. Миколая, Монессен, Па., та Св. Трайці в Трентон, Н. Дж., де й довершив посвячення престолу. 30 квітня Вл. Митрополит відвідав церкву Свв. Ап. Петра й Павла в Карнегі, Па., та взяв участь у конференції духовенства, що відбулася в тій церкві.

УНЕВАЖНЕННЯ

Оцим Консисторія Української Православної Церкви в ЗДА уневажнє посвідки Однодоларового Фонду за ч. 2401 до 2450 включно і від 3301 до 3450 включно.

За Консисторію УПЦ в ЗДА прот. Андрій Бек, скарбник.

ЗМІНА В РЕДАКЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВНОГО СЛОВА

З огляду на стан свого здоров'я, зрезигнував зі становища редактора „Українського Православного Слова” о. прот. Іван Гундяк. Цю резигнацію Консисторія змушена була зажалем прийняти до відома. Редакцію „Українського Православного Слова”, до часу призначення нового редактора, провадить колегія.

ДЕКАНАЛЬНИЙ СОБОРЧИК ДУХОВЕНСТВА

30 квітня ц. р., в церкві Свв. ап. Петра й Павла в Карнегі, Па., в присутності ВПреосвящ. Митрополита Іоана, відбувся соборчик духовенства Піттсбурського деканату. На соборчик прибули всі 12 священиків деканату. Соборчик почався Св. Сповідлю всіх присутніх отців, після чого урочисто впроваджено до церкви Владику Митрополита. Місцевий настоятель, декан о. прот. Ф. Форостій, привітав Владику в притворі храму. Не зважаючи на будній день, церкву заповнили вірні, щоб разом з своїми духовними отцями помолитися Всевищньому. Св. Літургію відправив о. прот. Г. Хомицький, в сослуженні о. прот. Г. Пипюка і о. Миколи Харіщака. Повчальну проповідь виголосив Владика Митрополит Іоан. Закінчено Св. Літургію панаходою за душі бл. п. Єпископа Йосифа Жука та всіх померлих священиків нашої Церкви. Після відправ відбулася спільна трапеза, яку приготовили місцеві сестриці під проводом пань Гойсан і Остафій.

Пополудні розпочалося ділове засідання соборчику, яке започатковано відспіванням тропаря „Христос Воскрес”. Соборчик відкрив Владика Митрополит Іоан привітальним словом, повним глибокого змісту. В своєму слові Владика вказав загальні напрямні, за якими повинна йти праця священика в тяжких умовах нашої сучасності. Після слова Владики, на секретаря соборчика обрано о. М. Харіщака.

З черги о. прот. П. Білонь виголосив реферат про високе покликання духовенства та велику відповідальність священика перед Богом і рідним народом. Цей реферат викликав надзвичайно цікаву дискусію, бо докладчик порушив у ньому актуальні проблеми сьогоднішнього дня, зокрема підкреслюючи велику потребу тісної співдії та повного співжиття поміж духовенством. Після закінчення дискусії, Владика Митрополит і о. декан Ф. Форостій висловили о. прот. П. Білоню признання за його цінний реферат, який дав змогу присутньому духовенству перевірити ті умови і засоби для їхньої пастирської праці, що у великій мірі є залежні від самого духовенства.

Другий реферат, присвячений справі пенсійного застрахування священиків, виголосив о. прот. Г. Пипюк,

предкладаючи присутнім проект статуту „Пенсійного Фонду УПЦеркви в ЗДА”, який він виготовив на пропозицію Консисторії. Після дискусії, соборчик постановив підтримати зі свого боку проект о. прот. Г. Пипюка.

З важніших рішень, що ще їх прийняв соборчик, слідуючі: 1. Рішено створити деканальну шкільну раду, завданням якої буде підготувати лекторів для нідільних шкіл і забезпечити ті школи відповідними підручниками; 2. Прийнято опрацьований о. прот. Ф. Форостієм проект деканального регуляміну. 3. Висловлено конкретні побажання щодо збагачення змісту органу Церкви та 4. Рішено просити Консисторію про приспівлення друку молитовника, з текстом англійським і українським, в якому наша Церква відчуває велику потребу.

Треба ствердити, що соборчик перевів велими корисну працю та переконав у потребі частіших окружних конференцій духовенства нашої Церкви.

ОСЕЛЯ СВ. АП. АНДРЕЯ В БАВНД БРУК

Громада вірних церкви Св. ап. Андрея, при Осередкові Церкви в Бавнд Брук, Н. Дж., урочисто вшанувала День Матері. Св. Літургію відправив Владика Мстислав, в сослуженні о. прот. А. Бека. До численно зібраної громади проповідували Владика і о. прот. А. Бек. Владика Мстислав у своєму слові звернув увагу на велику роль матері в житті Церкви, народу, держави й родини, а о. А. Бек звернувся в англійській мові до дітей, пояснюючи їм, яким повинно бути їхнє відношення до матері.

Під час Св. Літургії виголошено заупокійну ектенію за померлих матерів, а після Служби Божої Владика посвятив і возложив на о. прот. А. Бека наперсний хрест з прикрасами та виголосив йому і його дружині многоліття з нагоди 21-ої річниці їхнього шлюбу. В цю неділю, 10 травня, церква при оселі в Бавнд Брук, як рідко коли, була заповнена дітьми.

Напередодні Свята Вознесіння Владика Мстислав відправив Всенішну, а на саме Свято Св. Літургію. Сослужив Владиці о. прот. А. Бек, який після Служби Божої відправив молебень з нагоди 11-ої річниці хіротонії Архиєпископа Мстислава, що відбулася 14 травня 1942 року, так само в день Свята Вознесіння, в соборі Св. ап. Андрея в Києві. На богослуженнях були присутні Владика Митрополит і оо. члени Консисторії.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ЦВИНТАР

Постановою Консисторії Української Православної Церкви в ЗДА з 1 травня ц. р. рішено приступити до влаштування при Осередку Церкви в Бавнд Брук, Н. Дж. центрального українського православного цвінтара.

У зв'язку з цим вже розпочато старання у відповідних урядових установах.

ВИДАННЯ МОЛИТОВНИКА

Друк молитовника для потреб нашої Церкви вже здійснено. Видруковано його в друкарні нашої Церкви в кількості 3.000 примірників у двох текстах: українському і англійському. Залишається ще виконати тверду оправу, яка буде в двох кольорах — білому і чорному. Треба сподіватись, що вже на початку червня молитовник поступить в продаж. Okрім того, вже розпочато набір „Великого Требника”, текст якого перевірено й узгіднено окремою комісією Науково-Богословського Інституту при нашій Церкві.

ШОСТА КОНВЕНЦІЯ

УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЛІГИ

В дніях 26, 27 і 28 червня ц. р., в Йонгставн, Огайо, відбудеться 6-та Конвенція Української Православної Ліги в ЗДА. Слідкуючи за працею Ліги, можемо ствердити, що Екзекутива Ліги представить Конвенції багатий звіт зі своєї праці в 1952-53 р. Можливо, що цей звіт сумою переведеної праці і осягнутих результатів буде найбагатший від часу існування Ліги. До найголовніших здобутків Ліги в 1952-53 р. треба зарахувати поширення організаційної сітки низових клітин, поважне збільшення числа членів та збільшений уділ членів Ліги в парафіяльних урядах. Зокрема ж великим здобутком Ліги треба вважати видання Бюлетеню Ліги, який, починаючи від січня ц. р., почав виходити, як квартальник. Потребу такого органу в англійській мові стверджує факт постійного зросту числа передплатників, які чисельно прибувають з виданням кожного нового числа.

Щиро бажаємо 6-тій Конвенції Української Православної Ліги успішної праці та заплановання на 1953/54 рік конструктивної програми для її Екзекутиви. До цього побажання долучаємо ще одне, а саме, щоб Бюлетень Ліги в якнайскорішому часі став місячником. На це чекає широкий український православний загал, на це чекає ціла наша Церква.

*

З нагоди Конвенції Укр. Прав. Ліги, в неділю 28 червня, в церкві Свв. Ап. Петра й Павла в Йонгставн буде відправлена урочиста архиєрейська Служба Божа, яку очолить Владика Митрополит Іоан. Сослужитимуть Всеч. оо.: прот. П. Білонь, прот. А. Берик, о. І. Боднар, о. П. Дармоць, прот. А. Двораківський, прот. В. Дяків, о. І. Кабат, о. В. Коваленко, о. Є. Королишин, о. О. Кулик, прот. М. Литваківський, прот. О. Мицьк, прот. Д. Ольгин, о. В. Олійник, прот. Гр. Пипюк, о. М. Пахолок, прот. Л. Шеметило, прот. І. Шнурер, прот. Г. Хомицький і прот. О. Щарик. В парафіях вищезгаданих священиків в неділю 28 червня відправ не буде. Вірних тих парафій запрошується чисельно прибути на церковні урочистості в Йонгставн.

Консисторія
Української Православної Церкви
в ЗДА

КНИЖКОВИЙ ФОНД СОБОРНОЇ УКРАЇНИ

За ініціативою Вл. Архиєпископа Мстислава започатковано при Архіві-Бібліотеці Української Православної Церкви в ЗДА „Книжковий Фонд Соборної України”. Мета Фонду — збирати книжки для головних бібліотек України, з тим, що книжки будуть передані тим бібліотекам після звільнення України з московської неволі. Очевидно, в першу чергу йде про книжки богослужбові й релігійного змісту та чисто наукові праці й вартісні літературні твори.

Започаткував Фонд Владика Мстислав, передаючи до нього 5 примірників великої Напрестольної Євангелії. Вже закуплено певну кількість богослужбових книг зі збірки, що її на цю ціль перевів о. прот. І. Савчук у Філадельфії (\$56.20) під час архиєрейської візитації.

Окрім того, виділено частину книжок з подвійних примірників Архіву-Бібліотеки. Надходять книжки і від окремих осіб. Кілька осіб надіслали на цю ціль пожертви.

Задум створення такого Фонду ясний і зрозумілий, бо ж всі ми свідомі, яку духовну руїну двершили московські більшевики на всіх ланках української культури й, зокрема, яке велике спустошення зазнали бібліотеки України, що з них виключено і знищено всі твори українських науковців і письменників, які служили Україні, а не ворогові. Свідомість такого стану повинна стати для сучасної української еміграції наказом: вже від тепер почати громадити книжки для звільненої України. Нехай теперішня українська еміграція хоч таким дарунком дасть доказ, що в тяжкі часи буття нашого народу вона не словом, а ділом пам'ятала про окрадену Батьківщину.

У зв'язку з цим Кураторія Архіву-Бібліотеки звертається до всіх людей доброї волі з закликом: підтримайте „Книжковий Фонд Соборної України”, надсилаючи книжки, або пожертви на їх закуп. Зокрема ж проситься наші видавництва надсилати для Фонду певну кількість примірників усіх своїх видань.

Книжки й пожертви надсилати на адресу:

R. O. Box 376, So. Bound Brook, N. J. — U.S.A.

Вийшла з друку книжка

С П О Г А Д И
ПРОТ. ПЕТРА БІЛОНА
— Ціна \$1.50 —

Там же можна набути

«Правдива Церква українського народу»

Ціна 35 центів.

Замовляти:

REV. P. BILON

1206 Penn Avenue

Jeannette, Pa.

АВСТРАЛІЯ.

ПРИЇЗД АРХІЄПІСКОПА ІОАНА

Владика Архиєпископ Іоан, новопризначений правлячий єпископ УАПЦеркви на Австралію і Ново-Зеландію, прибув до Сідней в Австралії перед самим Великоднем. Перша відправа, яку довершив Вл. Іоан, відбулася в Сідней дні 2-го квітня, а вже 18 квітня відбулася в Сідней під головуванням Архиєп. Іоана і присутності Преосвящ. Єпископа Сильвестра, нарада членів Генерального Церковного Управління, в якій взяли участь протопресвітер А. Теодорович, диякон Ол. Пігульський та світські члени Управління — суддя В. Соловій і адвокат Є. Тиравський. Ця перша нарада прийняла надзвичайно важні постанови, які всі православні українці зустрінуть з великою радістю і надією, що відтепер церковне життя в Австралії ввійде на спокійні й творчі шляхи.

До найважніших постанов наради треба заразувати слідуючі:

„1. Нарада вітає рішення обох архипастирів УАПЦеркви в Австралії спільно працювати для добра Української Православної Церкви і народу, висловлене в їхній телеграмі до Вл. Митрополита Полікарпа.

2. Нарада приймає до відома готовість Преосвящ. Єпископа Сильвестра прикладти свій труд до розбудови церковного життя в Австралії під юрисдикцією ВПреосвящ Архиєп. Іоана, зокрема в ділянці церковного видавництва, перекладу богослужбових книг та публікації науково-популярної, церковно-учительної літератури.

3. Преосвящ. Єпископ Сильвестр благословляє і доручає українському духовенству, яке до цього часу провадило свою пастирську працю в Австралії під Його духовним очоленням, включитися безпосередньо до спільноти церковної праці під юрисдикцією ВПреосвящ. Владики Іоана”.

Протокол цієї наради підписали єпископи й присутні члени Управління, після чого він негайно був висланий Вл. Митрополитом Полікарпові, як голові Собору Єпископів УАПЦеркви на еміграції. У відповідь на ці постанови ВПреосвящ. Митрополит Полікарп надіслав телеграму слідуючого змісту:

„До Його ВПреосвящ. Архиєпископа Іоана і Його Преосвящ. Єпископа Сильвестра. Любі у Христі Брати! Радуюсь Вашій зустрічі і Вашому бажанню разом працювати на славу і добро нашої Св. Української Автокефальної Православної Церкви та її вірних, сущих в Австралії. Молю Воскресшого Господа, щоб Він дав Вам сили та здоров'я й повний християнський на-

стрій, побудований на словах Св. Апостола: «Завжди радуйтесь», та щоб у тому настрою, в мірі і спокою відбувалася Ваша праця архипастирська на ниві Христові в Австралії. Нехай Господь охороняє Вас і допомагає Вам. Люблячий у Христі Ваш брат і постійний богомолець Полікарп, митрополит УАПЦ.”

Як нас повідомляють, у неділю 10 травня, в Сідней, при великій участі вірних не тільки з Сідней, але й з даліх околодиць, відбулася соборна архієрейська Служба Божа, очолена Владиками Іоаном і Сильвестром. Відразу після Зелених Свят Владика Іоан розпочинає канонічну візитацию українських православних парафій в Австралії.

ЦЕРКОВНИЙ ЗЇЗД В АВСТРАЛІЇ

З благословення Владики Архиєпископа Іоана, приступлено до праці над скликанням в Австралії першого церковного зїзду православних українців. Цей зїзд відбудеться восени 1953 року.

АВСТРІЯ.

УПОРЯДКУВАННЯ МОГИЛИ УКРАЇНЦІВ У ГРАЦІ

Комітет охорони українських могил на Стирю, Австрія, подає до відома, що вже закінчено впорядкування українського кладовища в Граці. Могили обведено цементовою обмурівкою, поставлено цементові хрести з іменами померлих на металевих табличках. Доріжки між гробами висипано жужелем. На середині кладовища поставлено пом'ятник поляглим за крашу долю України. Коло пом'ятника посаджено чотири кипариси, навколо кладовища посаджено живопліт. Загальний вигляд дуже естетичний, що признають свої і чужинці.

При цій нагоді Комітет складає подяку всім тим, хто причинилися до упорядкування кладовища. В першій мірі п. Лужицькій Ніні, яка за час її перебування в Граці, була ініціаторкою, опікункою й душою цієї праці. Дальше українському Пластові і українській молоді, які перші упорядкували зарослі бур'яном могили. Матеріальна допомога надійшла із ЗДА, Канади, Англії й Бразилії разом в сумі 9245 австр. шілінгів, які використано по призначенню.

АРГЕНТИНА.

ЗБОРИ БРАТСТВА СВ. ПОКРОВИ

В неділю, 22 березня ц. р., відбулися загальні збори Братства Св. Покрови в Буенос Айрес. Братство Св. Покрови є фактично єдиною офіційною установою УАПЦ в Аргентині, що юридично презентує православних українців у тій країні. Братство має затверджений державою статут, на основі якого має право відкривати по всій Аргентині філії, а при них парафії нашої Церкви. Тим то Братство несе на своїх плечах велику відповідальність за українське церковне життя

в Аргентині. При цьому треба ствердити, що за чотири роки свого існування Братство виконало велику корисну працю та об'єднало всіх побожних православних українців. Поза Братством перебувають лише затуманені червоною московською пропагандою, переважно емігранти з Волині, що прибули до Аргентини в рр. 1931-34. Але чимало їх зпосеред цих наших земляків вже навернулось до Рідної Церкви. Велика заслуга в цьому о. протопр. Бориса Аріччука, дотеперішнього голови Братства, який, не зважаючи на не раз тяжкі умови і особистого і загального характеру, жертвенно працював для добра Рідної Церкви і українського народу, виконуючи одночасно обов'язки Адміністратора УАПЦеркви на Аргентину.

БУДОВА ВЛАСНИХ ХРАМІВ

Філія Братства Св. Покрови в Ля Тігра вже викінчила будову власної церкви, а філії в Беріссо та Сан Бернардо в біжчому році мають закінчити будову своїх церков. Філія Б-та в Саенс Пенья робить старання, щоб придбати місце під будову церкви. Про це саме думає і недавно заснована філія в Ляс Бреняс.

БРАЗИЛІЯ.

НОВИЙ РЕЛІГІЙНИЙ ЧАСОПИС

З датою 1 січня 1953 р. вийшло перше число „ЛИСТКА”, органу Генерального Церковного Управління УАПЦ в Бразилії. З нього довідуюємо, що в 1953 році має відбитися II Церковний Зїзд православних українців у Бразилії. Адміністратором УАПЦеркви в Бразилії є визначний церковний педагог о. митроф. протоієрей Ф. Кульчинський, перед тим професор духовної семінарії в Крем'янці на Волині та теологічного відділу Колегії Св. Андрея у Вінніпегу, Канада.

БРАТСТВО СВ. ВОЛОДИМИРА

Заходами о. ієромонаха В. Постоляна, в кольонії Нова Україна, Куртиба, засновано Братство Св. Князя Володимира, яке, не зважаючи на те, що його члени розсіяні по близьких і дальших кольоніях, успішно розвиває свою діяльність. Особливо активно працює при Б-ті молодь, яка обдаровує місцеву церкву своїми щедрими пожертвами.

КАНАДА.

СИЛА ЦЕРКОВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Релігійний часопис для українців в Канаді — „Вістник” (Вінніпег), в числі від 1 травня ц. р., в статті під вище поданим наголовком, розкриває читачам велике значення Церкви не тільки в житті окремого народу, але й в житті цілого людства. Автор статті стверджує, що „люди нераз не застосовляються, яку організаційну і творчу силу має Церква, як релігійна інституція. Її сила більша, ніж яких

інших організацій. Організаційні сили Церкви ніяка друга організаційна сила не дірівняє".

Але, як далі зазначує автор, цю силу Церкви стараються підорвати „деколи позацерковні організації, уважаючи себе одноко по-трібними, раді Церкви брати собі на послуги".

Увага дійсно слушна і начасі, бо ще й досі трапляються деякі українські партії, які б не від того, щоб мати Церкву за свою організаційну прибудівку. А що підпорядкувати Церкву (Божу установу) партії, чи організації майже неможливо (циому на перешкоді стає завжди і здоровий інстинкт загалу вірних), тоді така партійка творить „свою церковцю". Та, дякувати Богові, таких спроб на українській ниві все менше й менше.

ФРАНЦІЯ.

ПОСВЯЧЕННЯ НОВОГО ПАМ'ЯТНИКА НА МОГИЛІ С. ПЕТЛЮРИ

На перший день Зелених Свят, в неділю 24-го травня, відбулося урочисте посвячення нового пам'ятника на могилі сл. п. Головного Отамана Військ і Голови Директорії Української Народної Республіки Симона Петлюри. Ця подія прийняла характер загальнонаціонального свята, що об'єднало всіх українців у Франції. На цю урочистість прибули масово не тільки українці з Парижа і околиць, але й зо всіх провінцій Франції, Бельгії і Голландії. Прибули рівно ж і українці з Німеччини. Організації й окремі делегації зложили на могилі Покійного Отамана багато розкішних вінків.

Посвячення пам'ятника попередили урочисті Служби Божі в українських (православній і католицький) церквах Парижа. Архиєрейську Св. Літургію, в православній українській церкві Св. Симона, відправив Блаженний Митрополит Полікарп.

Сам чин посвячення пам'ятника відбувся пополудні, при великому здивізі народу. Присутніми на цій урочистості були: вдова по Покійному Головному Отамані — Пані Ольга Петлюра, Президент УНР Пан Андрій Лівицький, міністри ВО УНР, представники проводів українських установ і організацій на еміграції та представники поневолених Москвою народів.

Треба підкреслити, що Комітет по відкриттю пам'ятника складався з представників усіх, без різниці віровизнання, українських організацій Франції, в тому і представників керівних церковних установ, а саме: Генерального Церковного Управління УАПЦеркви у Франції та Генерального Вікаріяту Апостольського Візитатора на Зах. Европу. Цей знаменний факт став причиною, що посвячення пам'ятника над могилою Блаженого Українця було дійсно загально-українською національною маніфестацією.

Дай Боже, щоб і в ЗДА та Канаді було таке саме зрозуміння до загально-національних українських по-

треб, яке виявили над могилою С. Петлюри православні і католицькі українці у Франції.

ДВА ЮВІЛЕЇ

В квітні цього року скінчилось 25 років пастирської праці о. настоятеля парафії св. Симона в Парижі й секретаря Генер. Церк. Управління у Франції, о. прото-пресвітера Володимира Вишневського. З того приводу, 19. IV вітало ювілята українське православне громадянство Парижу й Франції, а також і всі ті, хто знає того видатного українського священика. Урочисте Богослужіння в церкві того дня було відправлене Владикою Митрополитом Полікарпом. — В тому ж квітні відзначила українська православна громада у Франції 75-ліття народження другого свого заслуженого пастиря о. протоієрея Терентія Гаврика. о. Гаврик — київлянин, народився в квітні 1878 року. Має закінчений вищу освіту ще за царських часів. Довгий час прожив у Німеччині в Лінгенштадті, де, по виїзді більшості наших людей, деякий час правив у неопаленій церкві, а хором і дяком йому була тоді його високодостойна пані-матка. Два роки тому прибув до Франції, як настоятель парафії Моранж і взагалі українських православних громад у Східній Франції. о. Гаврик користається великою любов'ю своєю парафіян. В Німеччині всі національнотабору однаково його любили, а особливо серби. Загартований український патріот і глибоко-віруючий священик, він і тепер, на схилі своїх років, зберігає тверду віру в українську перемогу.

НОВИЙ ЦЕРКОВНИЙ ЧАСОПИС

Перед самим Великоднем вийшло перше число „БЛАГОВІСНИКА", що його видало Генеральне Церковне Управління УАПЦеркви у Франції. Головним редактором є о. протопресвітер Вол. Вишневський. Перше число має 20 стор. тексту та містить багато цінного матер'ялу, з посеред якого на перше місце вииваються статті проф. І. Власовського — „10 років тому" та Ю. Туза — „За моральне оновлення нашого громадського життя". Часопис рясно ілюстровано та дбайливо графічно оформлено.

БУДОВА ЦЕРКВІ

Православні українці в Вензін-Шалет приступили до будови первого на терені Франції власного храму. Вже придбано на цю ціль землю й започатковано збірку на саму будову. Православна громада в Вензін-Шалет складається з невеликого числа вірних. Однак, ця громада, ось уже на протязі чверть віку, веде перед в зорганізованому українському житті Франції. Не зважаючи на свою малочисельність, громада в Вензін-Шалет вірить, що свій задум — мати власну церкву, — вона здійснить, а допоможуть їй в цьому брати й сестри так з Франції, як і з інших країн українського розселення. Тих, хто має тепле серце і побожний настрій, громада просить допомогти їй у Божому ділі. Пожертви надсилали на адресу:

Mr. Teodor Maruszczak, 76, rue de la Sirene. Montreuil (Loiret). France.

ЗІ СВІТУ

ПРИХИЛЬНІСТЬ ЄПІСКОПАЛЬНОЇ ЦЕРКВИ ДО ПРАВОСЛАВНИХ

Консисторія Єпіскопальної Церкви в Гартфорд, Конн., передала в користання Єпископа Грецької Архидієзії Преосвящ. Богдана церкву Св. Різдва в Бріджпорт, Конн. та забудовання при ній, що колись містили невеликий єпіскопальний монастир. Ці забудовання передано в користання за символичний \$1, ставлячи при цьому цілий ряд умов, а між ними — допровадження забудовань до стану уживальності, бо, поза церквою, яка надається до вжитку, решта забудовань вимагають коштовного ремонту, включно до ошклення вікон.

При церемонії передачі були присутні владики Палладій і Богдан, шість єпіскопальних священиків, о. мітрат Я. Костецький, о. В. Профета та декан російської Церкви прот. Ніколай Кукушкін.

Як подала анг. преса в Бриджпорт, у тих забудованнях замешкає Архиєп. Палладій та престарілі і нездібні до праці православні священикі бувші ДП.

НОВИЙ ПАТРІЯРХ БОЛГАРСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Віденська преса подає, що в Болгарії відновлено патріаршество. На становище патріярха обрано єпископа Кирила, який був правлячим єпископом Пловдинської єпархії.

ПРЕОСВЯЩ. ІВАН БУЧКО — АРХІЄПІСКОПОМ

Як повідомляє ватиканська преса, Папа Пій XII іменував архієпископом Преосвящ. Івана Бучка, який виконує від 1946 р. обов'язки Апостольського Візитатора для українців у Зах. Європі.

ШУКАЮТЬ ПОМОЧІ В РЕЛІГІЇ

В річній конференції ректорів американських шкіл, при участі 17.000 делегатів, принято резолюцію, щоб — для добра американської молоді — була запроваджена тісніша співпраця між школою, батьками і Церквами.

ЦІВІЛЬНІ ШЛЮБИ НЕ ДУЖЕ ПОПУЛЯРНІ

Закон про цивільні шлюби в Онтаріо, в Канаді, не так давно увійшов у життя. За той час одружилося більше як 105 тисяч пар. Статистика вказала, що з тих супружих зв'язків тільки цивільний шлюб взяли лише 3.051 пара. Решта вінчалися в храмах.

ХТО КЕРУЄ ТЕПЕР НА КИЇВСЬКІЙ МИТРОПОЛИЧІЙ КАТЕДРІ

Нинішнім Екзархом України, Митрополитом Київським і Галицьким, є Іоан, що, як писав московський часопис „Журнал Московської Патріархії" у ч. 1 за 1952 рік, „прийняв край зруйнований і випалений жорстокою окупациєю, страсний церковною руною самозваного «глави автокефальної Української церкви», колишнього єпископа-петлюріца Полікарпа (Сікорського)... В скорому церковному втихомиренню України — велика заслуга Високопреосвященого Екзарха". «Український» нинішній митрополит, за свідченнями того ж московського журналу, Іоан (у світі Іван Александрівич Соколов) народився 1877 р. в родині диякона в місті Дмитров, Московської області. Про Іоана журнал пише, що він від 1922 р. працював в НКПС (Народний Комісариат Путей Сообщення!). Від 1922 року був членом державної комісії охорони пам'ятників старовини, а 1944 року Іоана, що 1928 р. вже став єпископом, піднесено в сан митрополита й призначено екзархом України!

Ото ж такий „український" теперішній митрополит Київський і Галицький.

АРЕШТИ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ СВЯЩЕНИКІВ В СХІДНОМУ БЕРЛІНІ

Д-р Дібелюс, єпископ Євангелицької церкви і голова цієї церкви на цілу Німеччину та єпископ Берліну, в часі своєї служби в Маріенкірхе (східній Берлін), що є катедрою, закликав до помочі любов'ю і молитвами арештованому східною поліцією пасторові Рейнольдові Георгові, вікарії цієї парафії.

Пастора Георга заарештовано, коли він вийшов з церкви по богослужінню. Він є третім недавно заарештованим пастором, по яких немає жадних вісток.

Єпископ Дібелюс закликав євангелицьку молодь не залишати своїх релігійних організацій, хоч комуністичний уряд заборонив їхнє існування. Всілід за тим також католицькі священики оголосили послання своїх єпископів, в яких закликається молодь не підкорятися комуністичному зарядженню. В посланні находяться такі думки: „Закон мусить залишитися законом, а беззаконня не може статися законом навіть тоді, коли за ним стоять державна влада".

НАУКОВА ЕКСПЕДИЦІЯ

Виїхала до Ізраїля з Бельгії наукова експедиція, яка має за ціль шукати по печерах Мертвого моря стародавніх рукописів Святого Письма. Недавно в тих окоплицях пастухів знайшов шкіряні звитки з першого і другого століття до Христа.

ТАКОЖ ЗАКОН

Новий чеський закон про охорону молоді дає право державі відбирати дітей „реакційним" батькам і виховувати їх у державних інститутах в „державно-демократичному" дусі.

Виходить, незабаром появляться в Чехії бездомні.

РУЇНИ БІБЛІЙНОГО ЄРИХОНУ

Англо-американські археологи відкопали в Палестині відоме з Біблії місто Єрихон, недалеко теперішнього Єрихону над р. Йорданом. Біблійний Єрихон існував 3.500 років тому. Але під руїнами цього Єрихону археологи знайшли руїни ще одного міста, що існувало тому 7.000 років.

ГОРЯТЬ ДОМИ ДУХОБОРІВ

В духоборських громадах на захід від Кутеней в Британській Колюмбії (Канада) вибухли в черговий раз заворушення на релігійно-політичному ґрунті. Довсітва згоріли два дому і підпалено громадську автотрю. Разом від неділі, 12-го квітня знищено підпалими 15 домів і публічну залию.

Теперішні підпали уважають найбільшим вибухом терору від 1950 року. Напасники підпалиювали дому і кидали газолінові бомби у двері і через вікна.

Причиною тих протидухоборських вчинків є те, що ці духобори не визнають канадських законів і самі стосуються терор проти інших громадян. Вони нищать телеграф, залізницю і інші здобутки цивілізації, бо во-

ни є проти новітньої культури. Безпосередньо перед підпалами домів духоборів стався факт, що висаджено динамітом залізничні тори і стовпи з електричними дротами. Ці вчинки приписували духоборським „Синам Свободи”.

Бритиш Колюмбія має 10 тисяч духоборів, які живуть мирно на овочевих і фармерських землях в Кутеней, 250 миль на схід від Венкверу. Окрім того є ще 2.000 духоборів-екстремістів, які стосують терор і стоять під сильним впливом комуністичної пропаганди „миру”.

Духобори — християнська раціоналістична секта, що вилемігрувала з Росії ще в кінці минулого століття.

В СХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ

Акція нищення протестантських релігійних гуртків у Східній Німеччині провадиться все далі. Міністр безпеки Зайсер, з тисячами своїх агентів, воює з юнаками й юначками. Та все далі коло 150 тисяч їх залишаються організовано під проводом пасторів. За поміччю на клепів і фальшування листів та інших документів, винесеної відповідальність за вчинки пасторів.

ДОБРОДІЙ АРХІВУ-БІБЛІОТЕКИ УПЦ в ЗДА ВАСИЛЬ ГРИШКО

Довголітній член і працівник Українського Народного Союзу, а також один із організаторів Українського Робітничого Союзу, загально відомий старому поколінню на громадсько-культурному полі Америки, — покійний В. Гришко прибув до ЗДА в 1889 р. молодим хлопцем, із села Щавне, Лемківщина, Зах. Україна. Велику частину свого життя присвятив освітній праці, видаючи власним коштом цілий ряд книжок для народу. Сам був друкарем і видавцем; пізніше мав і провадив власну книгарню в Скрантон, Па. До 1919 р. працював урядником УНС, а саме: радним, контролером і заступником голови.

До Аллентавн прибув в 1919 році. Тут провадив народно-релігійну працю при українській православній Церкві, помагаючи ширити просвіту, зокрема серед своїх земляків, тим охороняючи їх перед московофільськими впливами.

Остання воля покійного перед смертю була: передати до Осередку Української Православної Церкви в ЗДА його книжки і другі речі, щоб і по його смерті ширилася українська книга й думка.

Ми дістали першу частину спадщини достойного небіжчика у формі книжок, що заняли 69 точок головного каталогу, і низько схиляємо голову перед світлою пам'ятю заслуженого народного працівника. Його ж спадкоємцям приносимо тут сердечну подяку за зображення Архіву-Бібліотеки значною кількістю цінних і тепер дуже рідких книг.

Хай імена таких людей ніколи не забиваються!

А. К.

НОВА КНИЖКА З ІСТОРІЇ ЦЕРКВИ

Митрополит Іларіон: Поділ єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання її. Історично-канонічна монографія. 1953, Вінніпег.

Це велика книжка (375 стор. шістнадцятки), присвячена 900-літтю поділу Христової Церкви, написана на підставі джерел і літератури питання. Подає вона історичну обстановку, характеристику головних персонажів обговорюваної трагедії християнства та ті, принципового значення, розходження поміж Сходом і Заходом християнського світу, що до розколу Церкви привели. Одночасно знайомить монографія зі спробами поновного поєднання Церкви, що мали місце в минулому, та з'ясовує причини їх безуспішності. Книжка подає багату літературу питання, допущає хронологічні таблиці патріархів, пап, київських митрополітів і князів, римських імператорів — західних і східних, головних соборів, а також подає предметовий покажчик.

Не входячи тут в детальний розгляд самої книжки, що порушує багато різних питань, на розв'язання яких існують не однакові погляди, а також і не відмовляючись від надруковання в дальшому фахових рецензій на названу книжку в „У. П. Слові”, — ми зі свого боку з найбільшим підкресленням рекомендуємо до прочитання й набуття нашим читачам нову книжку митрополита Іларіона, а в найпершу чергу українським православним священикам УПЦ в ЗДА і на еміграції. З найбільшою користю для себе прочитає цю монографію і кожний світський інтелігент, особливо ж той, що грішить, так би мовити, нахилом до церковного політикування. В книжці знайде він, напевне, для себе багато і цікавого, і нового.

Л. К.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Бл. п. ТЕОДОР ДОЛЯ.

В середу 1-го квітня ц. р., по довгій і тяжкій недузі, помер бл. п. Теодор Доля, проживши 83 роки. Покійний родом з м. Кізлова, Тернопільського повіту на Зах. Україні. Бл. п. Т. Доля залишив у смутку дружину Антоніну, сина Стефана, доньку Брониславу та трох внуків і трох правнуків. Похорон відбувся 4 квітня. Похоронні відправи довершив о. прот. А. Бек.

Після похорону відбулися традиційні поминки, під час яких, на заклик п. Г. Гураля, переведено збирку на Пресовий Фонд „Українського Православного Слова”. Пожертви склали: по \$3.00 пп. Гарцяш і Гураль; по \$2.00 Стефан Доля і Паскевич; по \$1.00 С. Гроня, Д. Доля, — разом \$12.00.

Всім жертводавцям щире спасибі. Душу ж бл. п. Теодора нехай Господь прийме у Царство Свое, там де всі праведні спочивають.

Приятель.

JOHN KACZOR.

St. Nicholas Ukrainian Orthodox Church of Lakewood, Ohio, has suffered a great loss in the death of its beloved Brother and Choir Director, the late Mr. John Kaczor. Mr. Kaczor served this parish and was a ardent member for thirty five years. He not only served as Choir Director and faithful church member, but he also was active in bettering Ukrainian ideals.

The late Mr. Kaczor was born in 1894 in Chojkiv and came to this country in 1913. He married Anna Chepley in 1914 and was happily married 39 years. Besides his beloved wife Anna, he leaves a daughter Antoinette and two sons, Nick and Peter.

Our Lord saw it fit to call his beloved servant into eternal life on May 6, 1953. Much to the sorrow of his family and church, for which he had worked so hard to enrich in Ukrainian cluture, he left us with memories that will never be forgotten. His death meant the loss of a fine Director and teacher.

His funeral was attended by a multitude of relatives and friends at which V. Rev. Zaryk served high mass. The choir, which the late Mr. Kaczor had organized and taught, sang the songs dearest to their late Directors heart. The choir was ably directed by Mr. Engineer Strelie.

The family of the late Mr. Kaczor invited everyone for coffee after the funeral. At this time, Fr. Zaryk requested the people to contribute to a memorial fund for their beloved departed Brother. Fifty dollars was collected, of which \$25 is being sent towards the Press Fund of the Ukrainian Orthodox Word. The other \$25 is going towards our Building Fund in memory of Mr. Kaczor.

May the Dear Lord cheer his family and Bless the late Mr. Kaczor with eternal memory.

Michael Kurt, Secretary.

ДОПИС.

BOSTON, MASS.

Shortly after the arrival of our new Pastor, Rev. John Danylewych to the Ukrainian Orthodox Holy Trinity Church, a Parents Association was organized, and at their first meeting the following committee was elected: Rev. Fr. John Danylewych Spiritual Advisor, Mr. William Mihovan, Pres., Mr. John Odomirok, Vice-Pres., Mrs. Mary Schlitz, Secretary and Mrs. Sophie David, Treasurer. Teachers were appointed as follows: Mr. Swiatoslaw Petriw, Ukrainian history and geography, Mr. Anton Paszak, Ukrainian folk dancing, Mr. Eugene Moroz, Sports director, Mr. and Mrs. Andrew Prucknicki, Mrs. Sophie David, and Mr. William Boyko, Sunday School teacher.

The Sunday school classes which take place in the Church Hall before Mass, are devoted largely to reading and explaining the Gospel for the day, in both Ukrainian and English. Every Monday the children have Ukrainian classes devoted to religious training in English by one of the Sunday school teachers, reading and writing in the Ukrainian language taught by the Rev. Fr. and history and geography taught by Mr. Petriw.

At Christmastime the children sang Christmas Carols after their Christmas play and collected \$100.00 which started their School Fund. On Mother's Day, which was begun with special church services for the good health of all the mothers, there was a special afternoon concert in the Church Hall. The church choir, under the direction of Anton Paszak, sang a few songs and poems in Ukrainian were recited by the following children: Walter, Alec, Angelina and Irene Danylewych, Anne Prucknicki, Kathleen and Ronald Schlitz, Lorraine and John Odomirok, Marie Wynohradnyk, Eleanor and Zena Mihovan, Barbara and Peter Sielinski, Nacema and Michael David, Valerie Koloskova and Boris Grabar. Angelina and Irene Danylewych, Zena Mihovan and Valerie Koloskova sang music for quartet accompanied by Mrs. Danylewych on the piano, and Mr. Steve Sokarevich on the bandura. The Parents Committee arranged a very appetizing buffet supper which was enjoyed by everyone. Contributions to the school fund raised at this affair was \$110.00. The main aim of the fund at this time is to buy a movie projector and film which will aid in the classes and enjoyment of the children. The day after Mother's Day, Rev. Danylewych rewarded the school children for their good behavior Sunday, by taking them to Boston's famous Public Gardens and giving them a Swan Boat Ride.

The Parents Committee is planning a very active program for the future, with the hope that the Sunday school classes and Ukrainian classes will increase to at least double its size. With the combined efforts and co-operation of the new Parents committee and our new pastor, Rev. Danylewych, I am sure this aim will be realized in view of what has been accomplished in such a short time.

Marie Prucknicki.

УВАГА!   НЮАРК, Н. Дж.!   УВАГА!

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА
ВОЗНЕСЕННЯ ГОСПОДНЬОГО

675 South 19th St., Newark, N. J.

запрошує українців, з Ньюарку, Нью Йорку, Пасейку Бриджпорту, Байону, Картерету, Нью Брансвіку, Баунд Бруку, Трентону, Нортгемптону та інших дооколичних громад

на

ПОСВЯЧЕННЯ
НОВОГО ІКОНОСТАСУ
в неділю 7 червня 1953 р.

Чину посвячення довершить
ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНИЙ І О А Н
Митрополит Української Православної Церкви
в З. Д. Америки.

Початок Служби Божої о годині 10:30 рано.

По Службі Божій ОБІД-БЕНКЕТ в церковній зали.

КОМІТЕТ.

ВСЕНАРОДНИЙ ПОКЛІН ПАМ'ЯТИ ЖЕРТВ
ГОЛОДУ 1933 РОКУ.

В неділю 21 червня ц. р., в Осередку Української Православної Церкви в ЗДА (Бавнд Брук, Н. Дж.), відбудеться всенародне моління за душі мільйонів мучеників голоду 1933 р., в якому візьмуть участь Духовенство і Вірні нашої Церкви з терену східніх стейтів ЗДА.

ПОРЯДОК ЖАЛІБНИХ УРОЧИСТОСТЕЙ

- Год. 9-9:30 рано. Збірка Духовенства і Вірних при церкві Св. Ап. Андрея в Бавнд Брук, звідки вирушать всі походом до Образу Св. Покрови, при якому відбудуться головні урочистості.
 Год. 10 рано. Соборна Архиерейська Заупокійна Св. Літургія, яку відправлять Владики Митрополит Іоан і Архиєпископ Мстислав, в сослуженні Духовенства з терену східніх стейтів.
 Год. 12:15 пополудні. Урочиста панаахіда, а після неї всенародне відспівання „Вічна пам'ять“ жертвам голоду.

Склсти поклін жертвам страшного голоду 1933 року — це найвищий обов'язок для всіх тих, яких Господь охоронив від тяжких муки та обдарував свободою. Тому на жалібні урочистості в Бавнд Брук повинні масово прибути всі православні українці з парафій, положених на терені стейтів Нью Джерсі, Нью Йорк, Конектикат, Р. Айленд, Массачусетс, Сх. Пенсильванія, Делавар і Мериленд.

Доїзд з Нью Йорку, Філадельфії і Ньюарку дорогами чч. 22 і 28.

В ПИСУЙТЕСЯ НА
СЕМІ УКРАЇНСЬКІ ЛІТНІ КУРСИ
при
КОЛЕГІї СВ. АНДРЕЯ В ВІННІПЕГУ,
що відбудуться
від 6-го липня до 15-го серпня 1953 р.

КУРСИ ВКЛЮЧАЮТЬ ТАКІ ПРЕДМЕТИ:

Денний виклади: 1. Українська мова (початковий, середній і вищий ступінь); 2. Історія України (нижчий і вищий ступінь); 3. Релігія (нижчий і вищий ступінь); 4. Народний і церковний спів; 5. Диригента; 6. Вишиванки й писання писанок; 7. Інструментальна музика. Вечірні виклади: 1. Громадське виховання, 2. Історія українців в Канаді, 3. Театральні вистави та красномовство, 4. Народні танки, 5. Хор.

*

1. На Курси приймається хлопців і дівчат, яким скінчилося 12 років життя, або більше.

2. Число курсантів з-поза Вінніпегу обмежене до 75, а що аплікації приймаються в порядку їх отримання, то апліканти, які хочуть мати запевнення, що для них буде місце на Курсах, повинні негайно прислати своє зголошення.

3. За аплікаційними формами та близчими інформаціями писати негайно на адресу:

ST. ANDREW'S COLLEGE IN WINNIPEG
259 Church Ave.
WINNIPEG, MANITOBA. — CANADA.

Ukrainian Orthodox Word

Box 376, South Bound Brook, N. J.

Published monthly by and as the official organ of the
Ukrainian Orthodox Church of the United States
of America.

Annual Subscription:

In the United States \$2.00; Foreign \$2.50;
Single Copy — 20 cents

*

Українське Православне Слово

Річна передплата:

В Злучених Державах \$ 2.00; За границею \$ 2.50
Поодиноке число — 20 центів

Box 376, South Bound Brook, N. J.

Місячний Урядовий Орган

Української Православної Церкви в ЗДА